

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ



ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Γεώργιος Α. Σύρμος

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Στέλλα Κυβέλου

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2013

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	5
1. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	5
1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	5
1.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	9
1.2.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΣΡΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	10
1.3 ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	18
2. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ.....	18
2.1 ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ	18
2.2 ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	18
2.3 ΝΟΜΙΚΗ ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΩΝ ΠΛΑΙΣΙΩΝ	19
2.4 ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	20
2.5 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ.....	22
2.6 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ.....	23
2.7 ΕΣΠΑ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	26
3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ.....	26
3.1 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ	26
3.1.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	26
3.1.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ .	27
3.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ	29
3.2.1 ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	30

<u>3.2.2 ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ</u>	<u>32</u>
<u>3.2.3 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ.....</u>	<u>33</u>
<u>3.2.4 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ</u>	<u>34</u>
<u>3.2.5 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ</u>	<u>35</u>
<u>3.2.6 ΛΟΙΠΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....</u>	<u>35</u>
<u>3.2.7 ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....</u>	<u>36</u>
<u>3.2.8 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΗΣ</u>	<u>37</u>
<u>3.2.9 ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ</u>	<u>38</u>
<u>3.2.10 ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΣΟΑΠ.....</u>	<u>38</u>
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.....</u>	<u>40</u>
<u>4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ</u>	<u>40</u>
<u>4.1 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ.....</u>	<u>40</u>
<u>4.2 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΓΩΝ</u>	<u>41</u>
<u>4.2.1 ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....</u>	<u>41</u>
<u>4.2.2 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ</u>	<u>44</u>
<u>4.2.3 ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ</u>	<u>45</u>
<u>4.2.4 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΉΠΕΙΡΟ</u>	<u>45</u>
<u>4.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....</u>	<u>47</u>
<u>4.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....</u>	<u>50</u>
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....</u>	<u>51</u>

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο χωροταξικός σχεδιασμός με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη αποτελεί πραγματική πρόκληση αλλά και ουσιαστική ανάγκη που αναγνωρίζεται πλέον ευρύτατα από τους παράγοντες τόσο της οικονομικής αλλά και της πολιτικής ζωής της χώρας.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του στόχου αποτελεί η κατανόηση της σημασίας του χωροταξικού σχεδιασμού και η ευρεία συναίνεση ως προς τη διάγνωση των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων καθώς και τη διατύπωση των βασικών μακροπρόθεσμων επιδιώξεων της οργάνωσης του ελληνικού χώρου ως οργανικού μέρους ενός διευρυμένου ευρωπαϊκού χώρου. Η σύνδεση αυτή επιτρέπει τη διατήρηση και ανάδειξη της ελληνικής ιδιαιτερότητας παράλληλα με τη διεύρυνση και αναγνώριση της συμβολής της αλλά και τη θετική προστασία της χώρας απέναντι στις δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης που διαμορφώνουν την ιστορική συγκυρία σε πλανητική πλέον κλίμακα.

Οι τρεις βασικοί στόχοι που διέπουν την κοινή ευρωπαϊκή προσπάθεια και οι οποίοι θα μπορούσαν να προωθηθούν και μέσω του χωροταξικού σχεδιασμού για κάθε επιμέρους περιοχή και το σύνολο του εθνικού χώρου είναι: 1) η οικονομική και κοινωνική συνοχή 2) η συνετή διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων και της πολιτιστικής κληρονομιάς και 3) η ισόρροπη ανταγωνιστική ανάπτυξη. Στην Ελλάδα, μετά την ψήφιση τον Σεπτέμβριο 1999 του νόμου για το Χωροταξικό Σχεδιασμό και την Αειφόρο Ανάπτυξη διαμορφώθηκε το απαραίτητο θεσμικό πλαίσιο για τον προσανατολισμό και την υποστήριξη των προσπαθειών που απαιτούνται από τους εμπλεκόμενους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς αλλά και τους πολίτες.

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται η έννοια του χωροταξικού σχεδιασμού, γίνεται προσπάθεια να καταδειχθεί η αναγκαιότητά του καθώς και να αναδειχθεί ο σημαντικότερος ρόλος του τόσο για την αειφόρο ανάπτυξη όσο και την προστασία του περιβάλλοντος με επίκεντρο την περιφέρεια της Ηπείρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.1 Εννοιολογικό πλαίσιο

Η χωροταξία είναι μια διαδικασία παρέμβασης του πολιτικού στοιχείου στις διάφορες βαθμίδες ενός κοινωνικού σχηματισμού που έχει σαν στόχο τη ρύθμιση των αντιθέσεων που εκφράζονται στον χώρο από τις δραστηριότητες διαφορετικών ομάδων πολιτών και την κατανομή των χρήσεων γης. Στόχος της χωροταξίας είναι η ρύθμιση και οργάνωση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και λειτουργιών με την ορθολογική κατανομή, διάρθρωση και ανάπτυξη των φυσικών πόρων, των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και δημογραφικών δεδομένων μέσω του συντονισμού της εφαρμογής των προγραμμάτων ανάπτυξης σε συγκεκριμένες εδαφικές ενότητες ώστε να βελτιωθούν η ισορροπία του δικτύου των πόλεων, οι σχέσεις πόλης-υπαίθρου, η διαχείριση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η προστασία του περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του βασικού νόμου για τον χωροταξικό σχεδιασμό (Ν.2742/1999), ο σκοπός του χωροταξικού σχεδιασμού είναι «η θέσπιση θεμελιωδών αρχών και η θεσμοθέτηση σύγχρονων οργάνων, διαδικασιών και μέσων άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού, που προωθούν την αειφόρο και ισόρροπη ανάπτυξη, κατοχυρώνουν την παραγωγική και κοινωνική συνοχή, διασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολο του εθνικού χώρου και στις επί μέρους ενότητες του και ενισχύουν τη θέση της χώρας στο διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο».

Βασική επιδίωξη της χωροταξίας είναι η παροχή ισότιμης πρόσβασης σε όλους τους πολίτες σε βασικές υπηρεσίες, εξυπηρετήσεις και υποδομές. Προωθεί τον συντονισμό ανάμεσα σε διαφορετικούς τομείς πολιτικής, ακολουθώντας τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή την ισορροπία ανάμεσα στην ανταγωνιστικότητα, την κοινωνική συνοχή και την ποιότητα ζωής και περιβάλλοντος. Οι κεντρικοί στόχοι της χωροταξίας προσδιορίζονται με βάση την αξιολόγηση των αναγκών της χώρας και των επί μέρους περιοχών της, σε συνάρτηση με το Διεθνές και Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Κανόνων και Οδηγιών.

Η χωροταξική πολιτική είναι το σύνολο των ενεργειών που αποσκοπούν στην ανάπτυξη και διαχείριση των συγκεντρώσεων των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων και είναι στενά συνδεδεμένη με το χωροταξικό δίκαιο και τους κανόνες του, οι οποίοι έχουν ως σκοπό να διευκολύνουν την πρώτη, προσδιορίζοντας νομικά εργαλεία για την άσκησή της. Συνεπώς, η χωροταξική πολιτική μέσω του συντονισμού των παρεχόμενων από το χωροταξικό δίκαιο μέσων, των κρατικών παρεμβάσεων και της ιδιωτικής δραστηριότητας στα πεδία της πολεοδομίας, της περιφερειακής ανάπτυξης, της αγροτικής πολιτικής, της διαμόρφωσης και επέκτασης των συγκοινωνιακών δικτύων, καθώς και της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, ουσιαστικά διαμορφώνει το ανθρωπογενές και το φυσικό περιβάλλον και ενσωματώνει τις αναγκαίες δράσεις για μια βιώσιμη ολοκληρωμένη ανάπτυξη.

Σ' αυτό το σημείο, κρίνεται σκόπιμο ν' αποσαφηνιστεί ο όρος του χωρικού σχεδιασμού. Ο χωρικός σχεδιασμός δεν αναφέρεται στις πρακτικές για το σχεδιασμό του χώρου. Αφορά στις μεθόδους που χρησιμοποιούνται κυρίως από το δημόσιο τομέα σχετικά με τη μελλοντική κατανομή των δραστηριοτήτων στο χώρο και στοχεύει στην ορθολογική οργάνωση των χρήσεων γης και των μεταξύ τους δεσμών, στην εξισορρόπηση των απαιτήσεων για ανάπτυξη με την προστασία του περιβάλλοντος και στην επίτευξη οικονομικών και κοινωνικών στόχων. Για την καλύτερη κατανόηση του όρου, παρατίθεται ακολούθως συνοπτικός πίνακας με τα βασικά χαρακτηριστικά του χωρικού σχεδιασμού.

ΣΥΝΟΨΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	
Χωρικός	Περιλαμβάνει τις στατικές (συγκεντρώσεις και δίκτυα) και δυναμικές (ροές και σχέσεις) συνιστώσες των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων στις διαφορετικές εδαφικές ενότητες.
Σχεδιασμός	Αναφέρεται στη διαμόρφωση ενός πλαισίου προσανατολισμού για τη δράση των θεσμικών υποκειμένων όπως προσδιορίζονται από το σύστημα διοίκησης ή διακυβέρνησης καθώς και μιας μελλοντικής εικόνας και των απαραίτητων ενεργειών για την υλοποίηση της χωρικής ανάπτυξης
Πλαίσιο Χωρικού Σχεδιασμού	Συρρίκνωση του ρόλου του κράτους, φιλελευθεροποίηση της αγοράς και νέες σχέσεις συνεργασίας ιδιωτικού και δημοσίου τομέα Ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα ποιότητας περιβάλλοντος και συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων
Διαδικασίες Χωρικού Σχεδιασμού	Συμμετέχουν άτομα και φορείς με διαφορετικές ικανότητες, συμφέροντα και αρμοδιότητες και κοινό στόχο την επίτευξη συναίνεσης στη διαχείριση της χωρικής ανάπτυξης Παράγονται αφενός σχέδια, προγράμματα και πολιτικές αλλά και αφετέρου διαμορφώνεται ένα κοινωνικό πλαίσιο το οποίο προσανατολίζει γενικότερα τις αποφάσεις και επιλογές των εμπλεκομένων
Ρόλος Χωρικού Σχεδιασμού	Κατανομή των επενδύσεων σε υποδομές (π.χ. μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, ενέργειας, κ. λπ.) Αναδιάρθρωση των δραστηριοτήτων και των ευκαιριών απασχόλησης και γενικότερα του τρόπου και της ποιότητας ζωής Αναδιάταξη της ελκυστικότητας των διαφόρων περιοχών μέσω της αναγνώρισης των επιπτώσεων και περιορισμών της χωρικής ανάπτυξης

Πηγή: Ανδρικοπούλου, Ε., Γιαννακού, Α., Κανκαλάς, Γ., Πιτσιάβα Μ. (2007), *Πόλη & Πολεοδομικές Πρακτικές*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Κριτική

Η εδαφική συνοχή αποτελεί έννοια η οποία ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με το χωρικό σχεδιασμό και τη χωρική ανάπτυξη. Ειδικότερα, η εδαφική συνοχή αποτελεί το σύνολο των πολιτικών που έχουν ως στόχο τους την ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη μιας χώρας, την εξασφάλιση όσο το δυνατό καλύτερων συνθηκών διαβίωσης, τη μείωση των αποκλίσεων, την ισότητα ευκαιριών για όλους τους πολίτες και την ανεμπόδιστη πρόσβασή τους σε αγαθά, υπηρεσίες, πληροφόρηση και πολιτιστική δημιουργία είτε ζουν στο κέντρο είτε στην περιφέρεια. Η έννοιά της περιλαμβάνει τη

μέριμνα για δημογραφική ισορροπία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, παράγοντες που συμβάλλουν στην ανάδειξη τόσο της πολιτιστικής κληρονομιάς όσο και του σύγχρονου πολιτισμού σε επίπεδο καθημερινότητας και ιδιαιτεροτήτων κάθε περιοχής. Δηλαδή, στο σύνολο των περιφερειών και περιοχών της χώρας, θα πρέπει να παρέχονται ίσες ευκαιρίες συμμετοχής στην οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική ευημερία της χώρας και η εδαφική συνοχή θα πρέπει να αποτελεί το μέσο διασφάλισης της ύπαρξης των συνθηκών αυτών με στόχο την αρμονική και αειφόρο ανάπτυξη. Συνεπώς, η εδαφική συνοχή δεν μπορεί να διαχωριστεί από την οικονομική και κοινωνική συνοχή καθώς αποτελεί μέσο για την προώθησή τους. Η ισορροπία μεταξύ αστικοποίησης και προστασίας των αγροτικών περιοχών, η πληθυσμιακή συμπληρωματικότητα, η αντιμετώπιση προβλημάτων απόστασης καθώς και ο διοικητικός συντονισμός αποτελούν κεντρικούς άξονες για τη εδαφική συνοχή.

Ο κύριος στόχος της εδαφικής συνοχής είναι η ανάπτυξη των ποικίλων εδαφικών δυνατοτήτων κάθε περιοχής με σκοπό τη συνολική ενδυνάμωση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της χώρας. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας αποτελεί η αξιοποίηση του εδαφικού κεφαλαίου της κάθε περιφέρειάς της. Συγκεκριμένα, το εδαφικό κεφάλαιο είναι εκείνο που ξεχωρίζει τη μια περιοχή από την άλλη, όπως η γεωγραφία, η ιστορία, το κλίμα, το μέγεθος κ. ά. Γενικά, τα πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες κάθε περιοχής αναδεικνύουν τις δυνατότητες ανάπτυξής της. Για το στόχο της ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης θα πρέπει να δοθεί στην κάθε περιφέρεια η δυνατότητα ν' αξιοποιήσει κατά το μέγιστο το εδαφικό της κεφάλαιο (*Assembly of European Regions, 2008*).

Ο συντονισμός των πολιτικών οι οποίες περιέχουν εδαφική διάσταση είναι εφικτός μέσω της κάθετης συνεργασίας των διαφόρων επιπέδων διοίκησης (*τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο*). Εξαιτίας του γεγονότος ότι, οι εδαφικές πολιτικές ανάπτυξης περιέχουν ποικίλους δρώντες και επίπεδα εξουσίας, θα πρέπει να υπάρχει συνεργασία μεταξύ των διοικητικών αρχών του ιδιωτικού τομέα, της κοινωνίας των πολιτών, της επιστημονικής κοινότητας και γενικά κάθε ενδιαφερόμενου φορέα εδαφικής ανάπτυξης. Ειδικότερα, η πολυεπίπεδη και πολυτομεακή συνεργασία περιγράφεται με τον όρο εδαφική διακυβέρνηση.

Τα τελευταία χρόνια, η ευρωπαϊκή πολιτική συνοχής υιοθέτησε ένα νέο μοντέλο περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης. Από πολιτική με στόχο την αποζημίωση περιοχών λόγω των μειονεκτημάτων τους, εξελίχθηκε σε μια πολιτική σχεδιασμένη να βελτιώσει την περιφερειακή ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα. Γι' αυτό το λόγο, η ολοκληρωμένη προσέγγιση αποκτά μεγάλη σημασία και συνεπώς η έμφαση σε ένα τομέα πολιτικής, όπως για παράδειγμα αυτός των μεταφορών, δεν έχει νόημα αν δεν συνεκτιμηθούν ο περιβαλλοντικός, ο κοινωνικός και άλλοι οικονομικοί τομείς πολιτικής. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση τονίζει ότι για την ενίσχυση της ανάπτυξης απαιτείται στενός συντονισμός των δημόσιων πολιτικών. Για παράδειγμα, τόσο οι επενδύσεις στις υποδομές όσο και οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και την καινοτομία μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη. Ένας τέτοιος συντονισμός, ωστόσο, μπορεί να είναι αποτελεσματικός μόνο σε περιφερειακό επίπεδο, αφού οι παράγοντες ανάπτυξης διαφέρουν πολύ μεταξύ των περιοχών. Συγκεκριμένα, ο στόχος της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής ήταν και παραμένει η ενίσχυση της αρμονικής

ανάπτυξης της Ένωσης και των περιφερειών της και ως εκ τούτου, η πολιτική συνοχής βασίζεται κατά κύριο λόγο σε στρατηγικές ολοκληρωμένης περιφερειακής ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο αυτό, έχουν καθοριστεί τρεις θεμελιώδεις στόχοι της Ευρωπαϊκής πολιτικής που πρέπει να επιτευχθούν ισότιμα σ' όλες τις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήτοι:

- Οικονομική και κοινωνική συνοχή.
- Διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων και της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Περισσότερο ισόρροπη ανταγωνιστικότητα του Ευρωπαϊκού χώρου.

Προς το σκοπό αυτό έχει δημιουργηθεί το European Spatial Development Perspective (*ESDP, Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου*) για την υποστήριξη των αναπτυξιακών πολιτικών που συνδέονται με την εδαφική ανάπτυξη και συνοχή. Συγκεκριμένα, οι στόχοι της πολιτικής για τον Ευρωπαϊκό χώρο είναι:

- Χωρικός προσανατολισμός των πολιτικών
- Πολυκεντρική χωρική ανάπτυξη και νέες σχέσεις αστικού-αγροτικού χώρου
 - Πολυκεντρική και ισόρροπη χωρική ανάπτυξη
 - Δυναμικές, ελκυστικές και ανταγωνιστικές πόλεις και αστικές περιοχές
 - Ενδογενής ανάπτυξη, διαφοροποιημένες και παραγωγικές αγροτικές περιοχές
 - Συνεργασία αστικών-αγροτικών περιοχών
- Πρόσβαση στις μεταφορές και στη γνώση
 - Ολοκληρωμένη προσέγγιση για βελτιωμένες μεταφορικές συνδέσεις και πρόσβαση στη γνώση
 - Μοντέλο πολυκεντρικής ανάπτυξης που θα αποτελέσει βάση για καλύτερη προσπελασιμότητα
 - Αποδοτική και αειφόρος χρήση των υποδομών
 - Διάχυση της καινοτομίας και της γνώσης
- Συνετή διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
 - Η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά ως αναπτυξιακό κεφάλαιο
 - Διατήρηση και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς
 - Διαχείριση υδατικών πόρων στο πλαίσιο της χωρικής ανάπτυξης
 - Δημιουργική διαχείριση των πολιτιστικών χώρων και της πολιτιστικής κληρονομιάς

Οι νέοι θεσμοί και εργαλεία που προωθούνται είναι:

- Νέες μορφές διακυβέρνησης και εταιρικά σχήματα

- Συμμετοχικές διαδικασίες (δημόσιοι φορείς, επιχειρήσεις, επιστημονική κοινότητα, ευρύ κοινό)
- Δίκτυα πόλεων
- Πολυ-λειτουργικά εργαλεία (κανονιστικά σχέδια, επενδυτικά προγράμματα, εφαρμογή νέων τεχνολογιών, οικονομικά κίνητρα, δεδομένα για το περιβάλλον, ολοκληρωμένα στρατηγικά σχέδια)
- Δείκτες χωρικής ανάπτυξης και αειφορίας

Επίσης, δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Χωρικού Σχεδιασμού (ESPON) για να υποστηρίξει τη διαμόρφωση πολιτικής και να δομήσει μια ευρωπαϊκή επιστημονική κοινότητα στο πεδίο της χωρικής ανάπτυξης. Ο κύριος στόχος είναι να αυξήσει τον γενικό κορμό της γνώσης σχετικά με τις χωρικές δομές, τις τάσεις και τις επιπτώσεις πολιτικών σε μια μεγεθυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το ESPON παρέχει έννοιες εδαφικής ανάπτυξης που μπορούν να προσαρμοστούν σε συγκεκριμένες καταστάσεις σε κάθε συμμετέχον κράτος. Επιτρέπει τη συγκριτική αξιολόγηση ανά ευρωπαϊκή περιφέρεια και μπορεί συνεπώς να λειτουργήσει ως πλατφόρμα για την ανάπτυξη πολιτικών που αποσκοπούν στην εδαφική συνοχή. Επίκεντρο είναι η ενεργητική διαδικασία μάθησης, χρησιμοποιώντας την ανάλυση του ESPON και των σχετικών δεδομένων στην ανάπτυξη ολοκληρωμένων στρατηγικών τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων. Τα θέματα που ερευνούνται από το εν λόγω πρόγραμμα είναι:

- Χωρικές επιπτώσεις των τομεακών πολιτικών για τομείς όπως η γεωργία, οι μεταφορές, η έρευνα και τεχνολογία.
- Επιπτώσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων στις αστικές περιοχές.
- Σενάρια για τον τρόπο που διαμορφώνεται ο Ευρωπαϊκός χώρος.

1.2 Στρατηγικές Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στην Ελλάδα

Η έννοια της ολοκλήρωσης στον χωρικό σχεδιασμό στην Ελλάδα έχει αναπτυχθεί ελάχιστα και όποιες προσπάθειες έχουν γίνει, εκπορεύτηκαν από τις υποχρεώσεις που τέθηκαν από την λειτουργία της χώρας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην Ελλάδα, μέχρι στιγμής, έχουν αναπτυχθεί τρεις μορφές στρατηγικών ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης και συγκεκριμένα στον αστικό, αγροτικό και παράκτιο χώρο. Ειδικότερα:

- 1) Τα ολοκληρωμένα σχέδια αστικής ανάπτυξης που περιλαμβάνουν:
 - a) Έργα των Πιλοτικών ενεργειών του άρθρου 10 ΕΤΠΑ (1989-1993).
 - b) Έργα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας URBAN I (1994-1999) και II (2000-2006). Για την προγραμματική περίοδο 1994-1999, χρηματοδοτήθηκαν 6 υποπρογράμματα σε σύνολο 118 προγραμμάτων σε επίπεδο Ε.Ε. στην Ελλάδα που περιλάμβαναν 11 Δήμους (3 στην Αττική και οι υπόλοιποι στην επαρχία),

ενώ για την προγραμματική περίοδο 2000-2006, χρηματοδοτήθηκαν 3 έργα και συγκεκριμένα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα Περάματος, Κομοτηνής και Ηρακλείου Κρήτης.

- c) Ολοκληρωμένα σχέδια αστικής ανάπτυξης με τον τίτλο «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας» κατά την περίοδο 2000-2006. Κατά το εν λόγω διάστημα υλοποιήθηκαν σε πόλεις / δήμους της χώρας, περίπου 80 σχέδια για τα οποία δαπανήθηκαν πόροι από τα ταμεία ΕΤΠΑ και ΕΚΤ.
 - d) Ολοκληρωμένα σχέδια αστικής ανάπτυξης με τίτλο «Ολοκληρωμένων Σχεδίων Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ)» τα οποία βρίσκονται σε εξέλιξη και αφορούν τη χρονική περίοδο 2007-2013.
- 2) Τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ και LEADER) που περιλαμβάνουν:
- a) Έργα των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου – ΟΠΑΑΧ (2000-2006), που υλοποιήθηκαν από το Υπουργείο Γεωργίας, με χρηματοδότηση από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη»,
 - b) Έργα τύπου ΟΠΑΑΧ (2007-2013), που υλοποιούνται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και που χρηματοδοτούνται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αλ. Μπαλτατζής» (άξονας 3),
 - c) Έργα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER I, LEADER II και LEADER+ (1989-1993, 1994-1999 και 2000-2006), που υλοποιήθηκαν από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων,
 - d) Έργα τύπου LEADER (2007-2013), που υλοποιούνται από το Υπουργείο Αγροτικής ανάπτυξης και Τροφίμων και χρηματοδοτούνται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αλ. Μπαλτατζής» (άξονας 4).
- 3) Τα σχέδια Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιων Ζωνών – ΟΠΔΖ: Ο παράκτιος χώρος στην Ελλάδα αποτελεί έναν χώρο όπου συναντάται η μεγαλύτερη αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων. Εξαιτίας αυτού, υπάρχει περιορισμένη παραγωγή έργου, που οδήγησε κυρίως σε μελέτες, προμήθειες εξοπλισμού και υπηρεσιών για την παρακολούθηση και την μελέτη του συγκεκριμένου χώρου και δράσεις όπως για παράδειγμα εκδόσεις, ενημερωτικά φυλλάδια, εκδηλώσεις ενημέρωσης και ανταλλαγής εμπειριών.

1.2.1 Συμπεράσματα Προγράμματος ESPON για την Ελλάδα

Από τις μελέτες του Προγράμματος ESPON2013 προκύπτουν τα ακόλουθα αναφορικά με την περίπτωση της Ελλάδας:

1. Θα πρέπει να αλλάξει ο τρόπος που αντιμετωπίζεται η περιφερειακή ανάπτυξη στη χώρα μας. Η αξιοποίηση του εδαφικού κεφαλαίου των περιφερειών, η ενίσχυση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας τους και των ιδιαίτερων αναπτυξιακών δυνατοτήτων τους, μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στις επιδιώξεις

οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και στην ενίσχυση της θέσης και του ρόλου όχι μόνο της κάθε χώρας αλλά και της Ευρώπης γενικότερα στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο οικονομικό και κοινωνικό τοπίο.

2. Να γίνει προσπάθεια περαιτέρω ενσωμάτωσης της εδαφικής συνεργασίας στα πλαίσια της εθνικής αναπτυξιακής πολιτικής με στόχους τόσο την ισόρροπη εμβέλεια της εδαφικής συνεργασίας όσο και τη διερεύνηση νέων τύπων εδαφικής συνεργασίας με γειτονικές χώρες όπως για παράδειγμα το Ισραήλ ή χώρες της Βόρειας Αφρικής.
3. Να ασκηθούν πολιτικές με στόχο την ενίσχυση της δικτύωσης των αγροτικών περιοχών σε τρεις κατευθύνσεις: μεταξύ τους, με τα μεγάλα αστικά κέντρα και με το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα προκειμένου να ενισχυθεί περαιτέρω η αναπτυξιακή πορεία τους.
4. Να ασκηθούν πολιτικές όσον αφορά τη διαμόρφωση περιφερειακών και διαπεριφερειακών στρατηγικών προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή σε συνάρτηση με την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης και της προσέλκυσης επενδύσεων σε ΑΠΕ.
5. Διαπιστώθηκε η έλλειψη στρατηγικής της χώρας μας βασισμένη στη γεωστρατηγική θέση της.
6. Οι Περιφέρειες οφείλουν να αναπτύξουν αυτόβουλα ολοκληρωμένα περιφερειακά αναπτυξιακά προγράμματα, λαμβάνοντας υπόψη τα σχετικά ευρήματα από τα έργα ESPON παρόλο που αυτά δε λήφθηκαν υπόψη στα νέα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.
7. Διαπιστώθηκε σχετική αδυναμία των περιφερειών να προβούν τόσο σε σχεδιασμό όσο και σε υλοποίηση τέτοιου είδους στρατηγικών αναπτυξιακών ενεργειών. Η εν λόγω αδυναμία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη θεσμική τους εξάρτηση από το κέντρο αλλά και στην έλλειψη κατάλληλα καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού.
8. Οι προτάσεις που κατατέθηκαν και μπορούν να αποτελέσουν σημαντικά εργαλεία αναπτυξιακής πολιτικής των περιφερειών συνοψίζονται στην ανάγκη θεσμοθέτησης τόσο τίτλων επιφανείας όσο και Ειδικών Οικονομικών Ζωνών (ΕΟΖ) καθώς και στη χρήση του ΕΣΠΑ για άντληση πόρων προς μόχλευση ιδιωτικών επενδυτικών κεφαλαίων και κυρίως σε έργα υποδομής.

Συμπερασματικά προέκυψε ότι, οι Ελληνικές Περιφέρειες θα πρέπει να ενθαρρυνθούν και να υποστηριχθούν από την κεντρική διοίκηση, προκειμένου να προχωρήσουν στη σύνταξη και υλοποίηση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων, βάσει των ευρημάτων του ESPON αλλά και στηριζόμενες στη νέα διοικητική διαίρεση της χώρας (*Καλλικράτης*) και στις εξ αυτής απορρέουσες αρμοδιότητές τους.

1.3 Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Οι σημαντικότερες προσπάθειες δημιουργίας θεσμικού πλαισίου αναφορικά με το χωροταξικό σχεδιασμό παρατίθενται ακολούθως:

- Ν. 360/1976 Περί χωροταξίας και περιβάλλοντος, ο οποίος δεν ενεργοποιήθηκε ποτέ.
- Ν 1337/1983 Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη κ.λπ. ο οποίος καθόριζε τα βασικά επίπεδα και εργαλεία πολεοδομικού σχεδιασμού.
- Κείμενο του ΥΠΕΧΩΔΕ – ΥΠΕΘΟ με θέμα «Τάσεις ανάπτυξης του ελληνικού χώρου – 2015» το οποίο περιελάμβανε κάποιες γενικές χωροταξικές κατευθύνσεις οι οποίες επίσης δεν εφαρμόστηκαν.
- Πρόγραμμα του ΥΠΕΧΩΔΕ με θέμα «Προτάσεις χωροταξικής οργάνωσης των νομών» (1984) χωρίς όμως να καθιερώνει σχετικές διαδικασίες εφαρμογής του.
- Μελέτη χωρικών επιπτώσεων των κοινοτικών προγραμμάτων και πολιτικών (1997).
- Ν. 2742/1999 «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις», τίθενται θεσμικά οι βάσεις ενός προγράμματος δράσης για την αντιμετώπιση των αναγκών χωρικού σχεδιασμού βασισμένο στη στρατηγική της ολοκληρωμένης και αειφόρου ανάπτυξης του χώρου.

Σκοπός του ισχύοντος νόμου 2742 είναι η θέσπιση θεμελιωδών αρχών και η θεσμοθέτηση σύγχρονων οργάνων, διαδικασιών και μέσων άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού που προωθούν την αειφόρο και ισόρροπη ανάπτυξη, κατοχυρώνουν την παραγωγική και κοινωνική συνοχή, διασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολο του εθνικού χώρου και στις επί μέρους ενότητές του και ενισχύουν τη θέση της χώρας στο διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Οι κατευθυντήριες αρχές που διέπουν το νόμο για την εκπλήρωση των στόχων του είναι:

- 1) Η πρώτη συνδέεται με την ανάδειξη του Χωροταξικού Σχεδιασμού ως πλαισίου ενίσχυσης και ανάδειξης της ποικιλότητας και πολυμορφίας του εθνικού χώρου, ισόρροπης διάχυσης της ανάπτυξης και προώθησης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, καθώς και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού χώρου στο διεθνές περιβάλλον. Ο εν λόγω στόχος επιχειρείται να υλοποιηθεί μέσω:
 - ο Καθιέρωσης στρατηγικών κατευθύνσεων και πλαισίων Χωροταξικού σχεδιασμού και βιώσιμης ανάπτυξης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, και
 - ο Εκσυγχρονισμού του περιεχομένου του χωροταξικού σχεδιασμού προκειμένου αυτός αφενός να ικανοποιεί εναρμονισμένα αναπτυξιακούς στόχους, στόχους κοινωνικής συνοχής και στόχους προστασίας του

περιβάλλοντος και αφετέρου να υλοποιεί δυναμικά τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

- 2) Η δεύτερη έχει να κάνει με τη συλλογική δράση και την κοινή ευθύνη για τη διαμόρφωση και την αποτελεσματική εφαρμογή του Χωροταξικού Σχεδιασμού. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, η επιτυχής σύλληψη και εφαρμογή μιας πολιτικής για την ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη του ελληνικού χώρου δε μπορεί να περιορίζεται στο πλαίσιο του Υπουργείου αλλά απαιτεί μια ευρύτερη και ουσιαστική συνεργασία συναρμόδιων φορέων όπως αυτοί της τοπικής αυτοδιοίκησης, εκπροσώπων της επιστήμης, της κοινωνίας και της οικονομίας. Προς το σκοπό αυτό:
 - ο Ιδρύεται το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης με σκοπό τον κοινωνικό διάλογο και τη διαβούλευση με τη συμμετοχή εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης και βασικών κοινωνικών και επιστημονικών φορέων, και
 - ο Προκειμένου να επιτευχθεί ο απαιτούμενος συντονισμός των συναρμόδιων φορέων, συνίσταται η Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού η οποία συγκροτείται από αρμόδιους Υπουργούς.
- 3) Η τρίτη σχετίζεται με τη διεύρυνση, τον εμπλουτισμό και την ανανέωση των εργαλείων και των μηχανισμών άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού. Ο εν λόγω στόχος επιτυγχάνεται με την καθιέρωση:
 - ο μηχανισμών στρατηγικού σχεδιασμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, με δυνατότητα εξειδίκευσής τους σε συγκεκριμένες διοικητικές ενότητες ενδοπεριφερειακού επιπέδου ή ειδικές θεματικές ενότητες εθνικού χώρου (π.χ. παράκτιες, νησιωτικές περιοχές).
 - ο μηχανισμών ολοκληρωμένης παρέμβασης σε κρίσιμες γεωγραφικές ενότητες του εθνικού χώρου (π.χ. παράκτιες, ορεινές, δυσπρόσιτες, νησιωτικές, παραμεθόριες, σεισμοπαθείς ή άλλες περιοχές), καθώς και σε μειονεκτούσες αστικές περιοχές με έντονα προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης, κοινωνικής συνοχής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης.
 - ο νέων καινοτόμων μηχανισμών τεχνογνωστικής στήριξης του χωροταξικού σχεδιασμού, μέσω της δημιουργίας Εθνικού Δικτύου Πληροφοριών για το Χωροταξικό Σχεδιασμό. Στόχος του είναι να επιτρέψει τη συνεχή τροφοδότηση του εθνικού, ειδικού και περιφερειακού σχεδιασμού της χώρας με αξιόπιστα και συγκρίσιμα στοιχεία και πληροφορίες και την επεξεργασία του στο πλαίσιο του συστήματος πληροφορικής. Μέσω του δικτύου αυτού συστηματοποιείται η συνεργασία και η συμπληρωματικότητα των διαφόρων δημόσιων φορέων για την αποτελεσματική κατάρτιση και εφαρμογή του χωροταξικού σχεδιασμού ενώ παράλληλα δημιουργείται μια στέρεη και ευέλικτη τεχνική και επιστημονική βάση, η οποία επιτρέπει την ανταλλαγή και τη διάδοση πληροφοριών που αφορούν την κατάσταση του χώρου.

- 4) Η τέταρτη συνδέεται με τη διασφάλιση ενός δυναμικού και ευέλικτου χωροταξικού σχεδιασμού, που να μπορεί να εγγυηθεί την έγκαιρη και αξιόπιστη παρακολούθηση των χωρικών εξελίξεων σε ευρωπαϊκό, δια-περιφερειακό και ενδο-περιφερειακό επίπεδο και τη δυνατότητα προσαρμογής του στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες και δεδομένα. Ο στόχος αυτός εξασφαλίζεται με τη καθιέρωση:
 - ο διαδικασίας συνεχούς παρακολούθησης των εγκεκριμένων στρατηγικών χωροταξικών πλαισίων
 - ο διαδικασίας αξιολόγησης ανά δύο έτη για όλες τις κλίμακες και τα επίπεδα του χωροταξικού σχεδιασμού
 - ο περιοδικής διαδικασίας αναθεώρησης των πλαισίων.
- 5) Η πέμπτη αφορά την κατοχύρωση της ασφάλειας δικαίου και της αρχής της εμπιστοσύνης στη χωροθέτηση ιδιωτικών και δημόσιων έργων καθώς και δραστηριοτήτων.
- 6) Η έκτη αρχή σχετίζεται με την υποστήριξη μέσω του χωροταξικού σχεδιασμού της διοικητικής και οικονομικής ανασυγκρότηση της χώρας.

Επίσης, με τον εν λόγω νόμο ορίζονται οι στόχοι του χωροταξικού σχεδιασμού, ήτοι:

- Η προστασία, αποκατάσταση, διατήρηση, ανάδειξη και προβολή του συνόλου των στοιχείων του φυσικού, ανθρωπογενούς και πολιτιστικού περιβάλλοντος.
- Η βιώσιμη ανάπτυξη και η ανταγωνιστική παρουσία της χώρας στον ευρύτερο διεθνή χώρο.
- Η στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στο σύνολο του εθνικού χώρου και ιδιαίτερα στις μειονεκτικές περιοχές.

Πρόσθετα, τα όργανα που δημιουργήθηκαν για την εφαρμογή του νόμου είναι η Επιτροπή Συντονισμού της κυβερνητικής πολιτικής στον τομέα του χωροταξικού σχεδιασμού και της αειφόρου ανάπτυξης και το Εθνικό Συμβούλιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης.

Ως μέσα χωροταξικού σχεδιασμού καθιερώνονται το Γενικό Πλαίσιο, τα Ειδικά Πλαίσια και τα Περιφερειακά Πλαίσια και ειδικότερα:

- Γενικό Πλαίσιο: Μέσω του γενικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης αποσαφηνίζονται οι βασικές κατευθύνσεις περί:
 - ο τη χωρική οργάνωση των κύριων εθνικών πόλων και αξόνων ανάπτυξης καθώς και των διεθνών και διαπεριφερειακών εισόδων και συνδέσεων της χώρας,
 - ο τη χωρική διάρθρωση των στρατηγικής σημασίας δικτύων υποδομών και μεταφορών καθώς και των κόμβων διευρωπαϊκής ακτινοβολίας,

- τη χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων,
 - το ρόλο των μητροπολιτικών και λοιπών σημαντικών αστικών κέντρων και τη σχέση με την ενδοχώρα τους, τη χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου, καθώς και τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, αγροτικού, παράκτιου και νησιωτικού χώρου και άλλων κρίσιμων περιοχών του εθνικού χώρου,
 - τη διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, τη συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων καθώς και τη διατήρηση, ανάδειξη και προστασία της εθνικής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς,
 - τη γεωγραφική ανασυγκρότηση της χώρας με σκοπό τη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενοτήτων σε διαπεριφερειακό επίπεδο.
- Ειδικά Πλαίσια: Με την κατάρτιση των ειδικών πλαισίων χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης συμπληρώνονται οι κατευθύνσεις του γενικού πλαισίου αναφορικά με την οργάνωση και ανάπτυξη του εθνικού χώρου και ειδικότερα:
- τη χωρική διάρθρωση ορισμένων τομέων ή κλάδων παραγωγικών δραστηριοτήτων εθνικής σημασίας,
 - τη χωρική διάρθρωση των δικτύων και υπηρεσιών τεχνικής, κοινωνικής και διοικητικής υποδομής εθνικού ενδιαφέροντος, με εξαίρεση τα δίκτυα και υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, καθώς και τη χωρική κατανομή των υποδομών γνώσης και καινοτομίας,
 - ορισμένες ειδικές περιοχές του εθνικού χώρου και ιδίως τις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές, τις ορεινές και προβληματικές ζώνες, τις περιοχές που υπάγονται σε διεθνείς ή ευρωπαϊκές συμβάσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και άλλες ενότητες του εθνικού χώρου που παρουσιάζουν κρίσιμα περιβαλλοντικά, αναπτυξιακά και κοινωνικά προβλήματα.
- Περιφερειακά Πλαίσια: Καταρτίζονται για κάθε περιφέρεια και αποτελούν σύνολα κειμένων και διαγραμμάτων μέσω των οποίων:
- καταγράφεται και αξιολογείται η θέση της περιφέρειας στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο, ο ρόλος της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες και οι λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει,
 - καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου στο επίπεδο της περιφέρειας,

- ο αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών πολιτικών και προγραμμάτων στο επίπεδο της περιφέρειας και
- ο προσδιορίζονται, με προοπτική δεκαπέντε ετών, οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου στο επίπεδο της περιφέρειας οι οποίες προωθούν την ισότιμη ένταξή της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο.

Πιο συγκεκριμένα, τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης περιλαμβάνουν:

- ο Κατευθύνσεις για τη χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων και υπηρεσιών διοικητικής, κοινωνικής και τεχνικής υποδομής περιφερειακού και δια-νομαρχιακού ενδιαφέροντος.
- ο Κατευθύνσεις για τη διοικητική και οικονομική ανασυγκρότηση του περιφερειακού χώρου και ιδίως αυτές που αφορούν στη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενοτήτων σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο.
- ο Κατευθύνσεις και τα προγραμματικά πλαίσια για τη χωροθέτηση των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων του πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα.
- ο Υπόδειξη των περιοχών στις οποίες θα αναζητηθεί, κατά προτεραιότητα και υπό μορφή εναλλακτικών δυνατοτήτων, ο καθορισμός Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (Π.Ο.Α.Π.Δ.).
- ο Υπόδειξη των περιοχών οι οποίες απαιτείται να θεσμοθετηθούν ως Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.).
- ο Υπόδειξη των αστικών περιοχών για τις οποίες απαιτείται να καταρτιστούν Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (Σ.Ο.Α.Π.).
- ο Κατευθύνσεις για την ισόρροπη και αειφόρο διάρθρωση του περιφερειακού οικιστικού δικτύου, καθώς και τις βασικές προτεραιότητες για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιφέρειας.

Ευνόητο ότι, τα περιφερειακά πλαίσια συνοδεύονται απαραίτητα από σχετικά προγράμματα δράσης στα οποία εξειδικεύονται οι απαιτούμενες ενέργειες, ρυθμίσεις, μέτρα, προγράμματα, κόστος και πηγές χρηματοδότησης προκειμένου να υλοποιηθούν οι προτεινόμενες παρεμβάσεις, οι μηχανισμοί εφαρμογής, ελέγχου και υποστήριξης καθώς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των εν λόγω μέτρων και δράσεων.

Πιο συγκεκριμένα, οι μηχανισμοί εφαρμογής, ελέγχου και υποστήριξης του χωροταξικού σχεδιασμού, είναι:

- Ο χαρακτηρισμός Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (Π.Ο.Α.Π.Δ.).
- Ο χαρακτηρισμός Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (Π.Ε.Χ.Π.).
- Η εκπόνηση Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (Σ.Ο.Α.Π.).
- Οι χρηματοδοτικοί μηχανισμοί του χωροταξικού σχεδιασμού.
- Το Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών για το χωροταξικό σχεδιασμό.

Τέλος, με ειδικές διατάξεις του νόμου προβλέπεται η ίδρυση νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία, «Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ

2.1 Γενική τοποθέτηση

Τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καταρτίζονται για κάθε περιφέρεια της χώρας. Σ' αυτά προσδιορίζονται οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου σε επίπεδο περιφέρειας με προοπτική δεκαπέντε ετών και αναθεωρούνται ανά πενταετία, εφόσον προκύπτει αναγκαιότητα από τη διενεργηθείσα αξιολόγηση. Η έγκριση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων αποτελεί σημαντικό βήμα τόσο για τον εξορθολογισμό, την κατανομή και την οργάνωση των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων, των έργων και των επενδύσεων στο χώρο, όσο και για την προστασία του περιβάλλοντος και την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης.

Στην Ελλάδα και σε εφαρμογή του νόμου 2742/1999 τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης εγκρίθηκαν το 2003. Συγκεκριμένα, θεσμοθετήθηκαν τα 12 περιφερειακά χωροταξικά σχέδια της χώρας μας, πλην της Αττικής, καθώς ένα μεγάλο τμήμα αυτής είχε ήδη καλυφθεί από το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθηνών.

2.2 Εναρμόνιση χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού

Σύμφωνα με το άρθρο 9 του ν. 2742/1999, μετά την έγκριση ενός Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, θα πρέπει οι κατευθύνσεις των εγκεκριμένων περιφερειακών πλαισίων να εναρμονίζονται με τα ρυθμιστικά σχέδια, τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, ΣΧΟΟΑΠ, σχέδια ανάπτυξης περιοχών δεύτερης κατοικίας, Ζ.Ο.Ε. καθώς και τις προστατευόμενες περιοχές του άρθρου 24 του ν. 1650/1986. Στην περίπτωση που δεν υπάρχουν συγκεκριμένες κατευθύνσεις ή κενά τότε θα πρέπει να υπάρχει σύμπνοια με τις κατευθύνσεις του γενικού και των ειδικών χωροταξικών πλαισίων, που έχουν ήδη εγκριθεί.

Επίσης, καθιερώνεται υποχρέωση τροποποίησης ή αναθεώρησης των ήδη υφιστάμενων εργαλείων και μηχανισμών πολεοδομικού σχεδιασμού, ώστε να εναρμονίζονται προς τις κατευθύνσεις των εγκεκριμένων πλαισίων χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης. Συνεπώς όπως και ο προηγούμενος νόμος (360/1976) έτσι και ο υφιστάμενος (2742/1999) καθιερώνει ιεραρχική σχέση μεταξύ των πολεοδομικών και χωροταξικών σχεδίων και υποχρέωση εναρμόνισης μεταξύ τους. Σημειώνεται ότι, η υποχρέωση εναρμόνισης, περιλαμβάνει το σύνολο των πολεοδομικών σχεδίων και σχεδίων χρήσεων γης δηλαδή, τόσο τα ήδη εγκεκριμένα πολεοδομικά σχέδια όσο και εκείνα που θα καταρτισθούν στο μέλλον. Γι' αυτό το λόγο, είναι απαραίτητη η εξεύρεση και υιοθέτηση μηχανισμών και θεσμικών προβλέψεων ώστε τα δύο επίπεδα χωρικού σχεδιασμού να εξορθολογισθούν, να τυποποιηθούν και ν' αποσαφηνισθούν οι ρόλοι και το περιεχόμενό τους, προκειμένου να προσδιορισθεί με σαφήνεια το είδος των χωροθετούμενων κάθε φορά έργων και

δραστηριοτήτων. Με αυτό τον τρόπο, είναι δυνατό ν' αποφευχθούν τυχόν αλληλοεπικαλύψεις και αντιθέσεις μεταξύ χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων καθώς και το φαινόμενο της σημειακής χωροθέτησης έργων περιφερειακής, εθνικής και υπερτοπικής σημασίας.

2.3 Νομική δέσμευση των περιφερειακών χωροταξικών πλαισίων

Κατά κανόνα, τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού αποτελούν κείμενα γενικών κατευθύνσεων χωρικής και αναπτυξιακής πολιτικής και δεν είναι ξεκάθαρο το εάν απορρέουν από αυτά συγκεκριμένες νομικές δεσμεύσεις και υποχρεώσεις για τη Διοίκηση ή και τους ιδιώτες.

Όσον αφορά τη Διοίκηση, τα χωροταξικά σχέδια που εγκαθιδρύει ο ν. 2742/1999 έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα και δεν προτρέπουν απλώς στη λήψη μέτρων κανονιστικού, οικονομικού και διοικητικού χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, καθιερώνουν την υποχρέωση εναρμόνισης των διαφόρων πολεοδομικών σχεδίων προς τις κατευθύνσεις τους ή αντίστοιχα υποχρέωση συντονισμού και εναρμόνισης των αναπτυξιακών προγραμμάτων και των πολιτικών του κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης προς τις θεμελιώδεις επιλογές τους.

Ο δεσμευτικός χαρακτήρας των εν λόγω σχεδίων μπορεί να ποικίλει ανάλογα το περιεχόμενό τους. Δηλαδή, μπορεί να περιέχουν:

- συστάσεις, οι οποίες δεν είναι άμεσα εφαρμοστέες και σχετίζονται με την υιοθέτηση συγκεκριμένων οικιστικών πολιτικών ή και την ενίσχυση συγκεκριμένων παραγωγικών δραστηριοτήτων
- αντίστοιχες συστάσεις και κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες αποκτούν κανονιστική δεσμευτικότητα μέσω εξειδικευμένων προβλέψεων, άμεσα εφαρμοστέων από τα διοικητικά όργανα.

Όσον αφορά τους ιδιώτες και το ερώτημα αν τα χωροταξικά σχέδια έχουν άμεση εφαρμογή, όχι μόνο δεν υπάρχει ξεκάθαρη εικόνα αλλά και όχι πάντοτε ανάλογη προς την ιεραρχική βαθμίδα εκάστου χωροταξικού σχεδίου. Για παράδειγμα, ενώ τα εγκεκριμένα το 2003 Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια χαρακτηρίζονται ως ασαφή και γενικά, ωστόσο το Ειδικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό, που έχει εθνική εμβέλεια και είναι ιεραρχικά ανώτερο περιλαμβάνει κατά περίπτωση εξειδικευμένες ρυθμίσεις που αποτελούν πλήρεις κανόνες δικαίου. Ειδικότερα, χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της περίπτωσης αποτελούν οι σχετικές απαγορεύσεις και οι περιορισμοί στη χρήση και τη δόμηση, τα όρια αρτιότητας και πυκνότητας, ο προβλεπόμενος μέγιστος αριθμός επιτρεπόμενων τουριστικών κλινών καθώς και οι ελάχιστες αποστάσεις από τον αιγιαλό. Δεδομένης της κανονιστικής τους πυκνότητας είναι σαφές ότι οι προαναφερθείσες ρυθμίσεις έχουν άμεση εφαρμογή όχι μόνο έναντι της Διοίκησης αλλά και έναντι των ιδιωτών.

Από το παραπάνω παράδειγμα καταδεικνύεται η αδυναμία της ελληνικής χωροταξικής πολιτικής και του ελληνικού χωροταξικού δικαίου να περιγράψει, τυποποιήσει και κατατάξει σε σαφείς κατηγορίες τη νομική φύση, το περιεχόμενο και την κανονιστική δεσμευτικότητα των χωροταξικών σχεδίων.

2.4 Χωροταξικός και αναπτυξιακός σχεδιασμός

Στον ισχύοντα νόμο (2742/1999), ορίζεται ότι τα περιφερειακά πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης επιδιώκουν παράλληλα την προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξης κάθε περιφέρειας σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες καθεμιάς από αυτές εν αντιθέσει με τον προηγούμενο νόμο (370/1976) ο οποίος καθιέρωνε υποχρέωση μονομερούς εναρμόνισης των χωροταξικών σχεδίων προς τα προγράμματα ανάπτυξης της χώρας. Βάσει αυτού, για την κατάρτιση των περιφερειακών πλαισίων συνεκτιμώνται τόσο το περιφερειακό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, όσο και τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης καθώς και άλλα γενικά ή ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της περιφέρειας.

Επιπλέον, τα περιφερειακά πλαίσια αποτελούν βάση αναφοράς για τον συντονισμό και την εναρμόνιση των επί μέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων του κράτους, των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας, που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου. Στο αναπτυξιακό πρόγραμμα κάθε περιφέρειας περιλαμβάνονται, κατά προτεραιότητα, τα έργα και οι δράσεις που προωθούν την εφαρμογή του οικείου περιφερειακού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης με προοπτική 5 ετών από την έγκρισή του. Κατά αυτόν τον τρόπο, καθιερώνεται αμφίδρομη σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ χωροταξικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού.

Βάσει των προαναφερθέντων και δεδομένου του περιεχομένου των περιφερειακών πλαισίων, τα οποία εμπεριέχουν στόχους και κατευθύνσεις για την ανάπτυξη και οργάνωση του χώρου, για την οικονομική ανταγωνιστικότητα και την περιβαλλοντική προστασία της περιοχής και καθιερώνουν σχέση αμφίδρομης αλληλεπίδρασης μεταξύ περιφερειακού χωροταξικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού, προκύπτει ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός που θεσπίστηκε:

- δεν υιοθετεί απλά το σύστημα του φυσικού σχεδιασμού, δηλαδή του σχεδιασμού που αποβλέπει στην απλή οργάνωση των φυσικών στοιχείων του χώρου (*κατανομή πληθυσμού, δραστηριοτήτων και υποδομών σε διάφορες περιοχές, ρύθμιση των χρήσεων γης*),
- ούτε αποτελεί απλή αποτύπωση των κατευθύνσεων της αναπτυξιακής πολιτικής στο χώρο.

Στο επίκεντρο αυτού του χωρο-αναπτυξιακού σχεδιασμού, υπάρχουν σήμερα δύο βασικά σχέδια ή εργαλεία, ήτοι:

- το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) όπως αποκαλείται κατά την 4η Προγραμματική Περίοδο 2007-2013 της Διαρθρωτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που εξειδικεύεται στην εφαρμογή του από τα Περιφερειακά και Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και
- το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, που συνοδεύεται από τα επίσης εθνικής εμβέλειας Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.

Δεδομένου ότι, τα παραπάνω κείμενα για την ανάπτυξη της χώρας εγκρίθηκαν κατά τα έτη 2007, 2008 και 2009, ευνόητο είναι τα Περιφερειακά Πλαίσια που είχαν εγκριθεί το 2003 να μην συμπεριλαμβάνουν τις αναπτυξιακές πολιτικές και στρατηγικές κατευθύνσεις των παραπάνω. Συνεπώς, είναι επιτακτική η ανάγκη επικαιροποίησης των περιφερειακών πλαισίων συνεκτιμώντας το γεγονός ότι το ΕΣΠΑ, που επιτελεί συγκεκριμένη λειτουργία για τη διεκδίκηση και απορρόφηση κοινοτικών πόρων, οριοθετείται από βασικές προτεραιότητες, που εξειδικεύουν τη στρατηγική στόχευση της χώρας για τη νέα προγραμματική περίοδο (*επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας, κοινωνία της γνώσης και καινοτομία, απασχόληση και κοινωνική συνοχή, θεσμικό περιβάλλον, ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπο επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης*), προτεραιότητες που δεν περιλαμβάνονται στα υφιστάμενα περιφερειακά χωροταξικά πλαίσια. Σημειώνεται ότι, κεντρικό στοιχείο της αναπτυξιακής στρατηγικής αποτελεί η περιφερειακή διάσταση και εξειδίκευση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων σε επίπεδο περιφερειών. Η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών είναι εξέχουσας σημασίας και γι' αυτό παρέχονται τα χρηματοδοτικά εργαλεία για να πραγματοποιηθούν σημαντικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην οικονομία κάθε Περιφέρειας.

Βάσει όσων αναφέρθηκαν παραπάνω, προκύπτει ότι ο συντονισμός μεταξύ χωροταξικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού δεν αποτελεί εύκολη διαδικασία. Ο σχεδιασμός του ΕΣΠΑ, ως εργαλείου διεκδίκησης κοινοτικών πόρων, καταλαμβάνει μόνο την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013, ενώ το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης οφείλει, κατά νόμο, να αποτυπώσει επιλογές και στόχους για την ανάπτυξη και οργάνωση του εθνικού χώρου που εκτείνονται σε χρονικό ορίζοντα δεκαπενταετίας. Συνεπώς, προκύπτει ότι το Γενικό καθώς και τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού είναι προγραμματικά, διοικητικά και λειτουργικά ενταγμένα στο εθνικό πρόγραμμα ανάπτυξης της χώρας κάτι που δεν ισχύει και για το χωροταξικό σχεδιασμό ο οποίος στερείται των ανάλογων οικονομικών και θεσμικών μέσων για την υλοποίησή του.

Σ' αυτό το σημείο τονίζεται ότι, ήδη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και τη νέα δομή της αυτοδιοίκησης και της διοίκησης, η περιφερειακή αυτοδιοίκηση αποκτά πρωταγωνιστικό ρόλο στον αναπτυξιακό προγραμματισμό, ενώ κομβικής σημασίας καθίσταται ο ρόλος της ως προς τα έργα και τις υποδομές. Με το εν λόγω πρόγραμμα οι νέες δευτεροβάθμιες αυτοδιοικήσεις προέρχονται από τη συνένωση των υφισταμένων νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων οι οποίες καταργούνται και η εδαφική

περιοχή των νέων οργανισμών περιλαμβάνει το άθροισμα της εδαφικής περιοχής των καταργούμενων. Οι οργανισμοί της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης προέρχονται από τις σημερινές 54 νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, τις 3 διευρυμένες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και τα 19 επαρχεία, δηλαδή ένα σύνολο 76 διοικητικών ενοτήτων, οι οποίες εξελίσσονται σε περιφερειακές αυτοδιοικήσεις σε αριθμό ανάλογο των σημερινών 13 διοικητικών περιφερειών. Κατά αυτό τον τρόπο, η περιφερειακή αυτοδιοίκηση αναλαμβάνει τον ενιαίο στρατηγικό αναπτυξιακό σχεδιασμό της περιφέρειας και τη διαχείριση των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, η οποία πρέπει να βασίζεται στη συμμετοχή του πολίτη και να επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση όλων των υπερτοπικών προβλημάτων.

2.5 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις και προστασία της φύσης

Σύμφωνα με την κοινοτική οδηγία 2001/42/EK, αποτελεί δεσμευτική υποχρέωση της χώρας η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για σχέδια και προγράμματα, τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και είναι απαραίτητη η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων τόσο κατά το στάδιο της προετοιμασίας όσο και κατά τη θέσπισή του, με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Εν προκειμένω, με τον όρο σχέδια και προγράμματα νοούνται εκείνα που είτε εκπονούνται / εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο είτε που εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν μέσω νομοθετικής διαδικασίας από το Κοινοβούλιο ή από την Κυβέρνηση.

Πιο συγκεκριμένα, εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων πραγματοποιείται για όλα τα σχέδια και προγράμματα τα οποία εκπονούνται για τη γεωργία, δασοπονία, αλιεία, ενέργεια, βιομηχανία, μεταφορές, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνίες, τουρισμό, χωροταξία ή χρήση του εδάφους και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, όπως αυτή τροποποιήθηκε από την οδηγία 97/11/ΕΚ.

Όπως προκύπτει από την παραπάνω επισήμανση, θα πρέπει να υποβληθεί πρώτα σε διαδικασία στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης, στο βαθμό που θα αποτελέσει το πλαίσιο για τη μελλοντική αδειοδότηση συγκεκριμένων έργων και δραστηριοτήτων στην περιοχή μελέτης. Φυσικά, θα πρέπει να προηγηθεί ευρεία διαβούλευση με τους ενδιαφερόμενους φορείς, με ομάδες κοινωνικών συμφερόντων, με ομάδες πολιτών, αλλά και με το ευρύ κοινό, προκειμένου να εκφράσουν τη γνώμη τους επί του προκαταρκτικού σχεδίου ή προγράμματος και της περιβαλλοντικής μελέτης που το συνοδεύει, πριν το σχέδιο ή το πρόγραμμα εγκριθεί ή αρχίσει η σχετική νομοθετική διαδικασία.

Με την 2006/613/EK απόφαση της Επιτροπής, εγκρίθηκε σύμφωνα με τις επιταγές της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ ο κατάλογος των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή, στην οποία ανήκει εξ ολοκλήρου η Ελλάδα. Στον εν λόγω κατάλογο συμπεριλαμβάνονται 239 περιοχές της Ελλάδας, οι οποίες συγκεντρώνουν τις απαιτήσεις για την ένταξή τους στο Δίκτυο Natura. Ειδικότερα, το

Δίκτυο περιλαμβάνει 151 Ζώνες Ειδικής Προστασίας (*Ζ.Ε.Π.-Οδηγία 79/409/ΕΚ*) και 239 Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (*Τ.Κ.Σ.-Οδηγία 92/43/ΕΚ*). Στον ελληνικό κατάλογο των περιοχών του Natura 2000 εντάχθηκε το σύνολο σχεδόν των προστατευομένων περιοχών της Ελλάδας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο (*Εθνικοί Δρυμοί, Αισθητικά Δάση, Υγρότοποι Ramsar κ.λπ.*), ενώ περίπου η μισή έκταση του Δικτύου αποτελείται από δάση. Η έκταση των περιοχών του Δικτύου στην Ελλάδα, εξαιρουμένων των αλληλεπικαλύψεων, ανέρχεται σε 3.151.000 εκτάρια και καταλαμβάνει 19,1% της χέρσου και 5,5% των χωρικών υδάτων.

Για την προστασία και διαχείριση των περιοχών Natura 2000 ακολουθείται η διαδικασία του χαρακτηρισμού τους μέσω ΠΔ (*Ν.1650/86*) αφού προηγηθεί εκπόνηση Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης (*ΕΠΜ*) από δημόσιο φορέα ή ιδιώτες και η έγκρισή της από τους συναρμόδιους Υπουργούς μετά από την προβλεπόμενη διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης. Όλα τα παραπάνω στοιχεία θα πρέπει να συμπεριληφθούν στην αναθεώρηση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και να συνεκτιμηθούν κατά τη διαδικασία πρόβλεψης έργων υποδομής, οδικών δικτύων, λιμανιών, αερολιμένων, επεκτάσεων βιομηχανικών περιοχών, εγκατάστασης υποδομών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας κ.λπ.

2.6 Διοικητική Δομή

Η Ελλάδα είναι ένα ενιαίο κράτος και το 1997 δημιουργήθηκαν οι 13 περιφέρειες της, στις οποίες υπήρχαν τέσσερα επίπεδα διακυβέρνησης και συγκεκριμένα: το εθνικό, το περιφερειακό (περιφέρειες), το νομαρχιακό (νομοί) και το δημοτικό (δήμοι και κοινότητες). Στις περιφέρειες αυτές ανατέθηκαν ορισμένες αρμοδιότητες οικονομικής ανάπτυξης και σχεδιασμού, προς εκπλήρωση των θεσμικών απαιτήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (*πρόγραμμα Καποδίστριας*) και μέχρι το 2010 αποτελούσαν ουσιαστικά παραρτήματα της κεντρικής κυβέρνησης. Δηλαδή δε διέθεταν άμεσα εκλεγμένα σώματα.

Από την 1^η Ιανουαρίου 2011 τέθηκε σε ισχύ το πρόγραμμα Καλλικράτης με το οποίο πλέον η χώρα διαιρείται σε 7 μείζονες αποκεντρωμένες διοικητικές αρχές και συγκεκριμένα Αττική, Θεσσαλία και Στερεά Ελλάδα, Ήπειρος και Δυτική Μακεδονία, Νήσοι του Αιγαίου, Κρήτη, Κεντρική-Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, Πελοπόννησος, Ιόνιες Νήσοι και Δυτική Ελλάδα. Διοικητικά, διορίζεται από την κυβέρνηση της χώρας ένας γενικός γραμματέας, ως επικεφαλής, ο οποίος συνεπικουρείται στο έργο του από ένα γνωμοδοτικό συμβούλιο που απαρτίζεται από περιφερειάρχες και εκπροσώπους των δήμων. Οι προαναφερθείσες διοικητικές αρχές λειτουργούν ως αποκεντρωμένες αρχές της κεντρικής διοίκησης και συγκροτούνται από δύο ή τρεις περιφέρειες με εξαίρεση την Αττική και την Κρήτη. Τέλος, οι περιφέρειες διαιρούνται σε περιφερειακές ενότητες όπου η κάθε περιφερειακή ενότητα έχει επικεφαλής έναν αντιπεριφερειάρχη ο οποίος προέρχεται από τον ίδιο πολιτικό χώρο με τον περιφερειάρχη.

Μπορούμε να πούμε ότι, η εν λόγω μεταρρύθμιση ενίσχυσε τη θέση των 13 περιφερειών καθώς, οι προηγούμενοι γενικοί γραμματείς που είχαν διοριστεί αντικαταστάθηκαν από εκλεγμένους περιφερειάρχες, ανά πενταετία εκλέγεται περιφερειακό συμβούλιο, ενώ πλέον οι περιφερειάρχες είναι επιφορτισμένοι με περισσότερα καθήκοντα συγκριτικά με εκείνα των παλαιών νομαρχιών. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε συγχώνευση 1.033 τοπικών οντοτήτων σε 325 δήμους με αποτέλεσμα την ανάληψη περισσότερων πολιτικών αρμοδιοτήτων, την ενίσχυση της τοπικής διακυβέρνησης καθώς και την προώθηση της συνεργασίας ανάμεσα στις τοπικές αρχές προκειμένου να ισχυροποιηθεί ο ρόλος τους στην παραγωγή και εκτέλεση αναπτυξιακών έργων.

2.7 ΕΣΠΑ & Επιχειρησιακά προγράμματα στην Ελλάδα

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (*ΕΣΠΑ*), είναι το νέο πρόγραμμα για την ανάπτυξη, με πόρους από την Ευρωπαϊκή Ένωση ύψους €20,4 δις, εθνική συμμετοχή από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας που φθάνει τα €5,8 δις (*ενώ εκτιμάται και περαιτέρω εθνική δαπάνη ύψους €5,7 δις*) και εκτιμωμένη ιδιωτική συμμετοχή €7,5 δις. Το ΕΣΠΑ στοχεύει στη διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χώρας, τη διατήρηση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και την αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδο υψηλότερο του μέσου κοινοτικού όρου, για την τόνωση της απασχόλησης, την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών χωρίς αποκλεισμούς.

Η Ελλάδα διαθέτει συνολικά 14 επιχειρησιακά προγράμματα και συγκεκριμένα: 5 περιφερειακά προγράμματα χρηματοδοτούμενα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (*ΕΤΠΑ*), 8 θεματικά προγράμματα συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ, το Ταμείο Συνοχής (*ΤΣ*) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (*ΕΚΤ*) καθώς και ένα επιπλέον για τον στόχο «Σύγκλιση» για την υλοποίηση του οποίου διατηρείται ένα ποσό από τους πόρους των διαρθρωτικών ταμείων σε ένα εθνικό αποθεματικό αποβλέπων. Σύμφωνα με στοιχεία του ΕΣΠΑ της Ελλάδας, για τα προαναφερθέντα επιχειρησιακά προγράμματα μέσω του ΕΤΠΑ διοχετεύονται 12,36 δισεκατομμύρια ευρώ, μέσω του ΕΚΤ 4,36 δισεκατομμύρια ευρώ και μέσω του ΤΣ κοινοτικοί πόροι ύψους 3,7 δισεκατομμυρίων ευρώ.

Επειδή βάσει σχετικής συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κρατών-μελών δεν επιτρέπονται επιχειρησιακά προγράμματα που να καλύπτουν περισσότερους του ενός από τους τρεις στόχους της πολιτικής συνοχής, η Ελλάδα αιτιολόγησε 5 περιφερειακά προγράμματα πολλαπλών στόχων βάσει της φύσης των απαιτούμενων επενδύσεων, καθώς και της ανάγκης ενισχυμένου συντονισμού και προγραμματισμού στις περιφερειακές εδαφικές ενότητες για την περίοδο 2007-2013 με αποτέλεσμα οι 13 περιφέρειες της Ελλάδας να συγχωνευθούν στα εν λόγω περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα βάσει γεωγραφικών κριτηρίων. Κατά συνέπεια, όμορες περιφέρειες με διαφορετικό καθεστώς ανάπτυξης (*σύγκλιση, σταδιακή είσοδος και έξοδος*) εντάσσονται στο ίδιο πρόγραμμα, διατηρώντας ταυτόχρονα διαφορετικούς άξονες χρηματοδότησης ως ακολούθως:

- 1) Μακεδονία - Θράκη
- 2) Δυτική Ελλάδα - Πελοπόννησος - Ιόνιες Νήσοι
- 3) Κρήτη και Νήσοι του Αιγαίου
- 4) Θεσσαλία - Στερεά Ελλάδα - Ήπειρος
- 5) Αττική

Όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, η Ελλάδα διαθέτει και 8 τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα. Παρατίθεται ακολούθως σχετικός πίνακας με τις εθνικές πολιτικές καθώς και τα ευρωπαϊκά κονδύλια που λαμβάνει για την περίοδο 2007-2013:

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Ταμείο	Συνολική συμβολή της ΕΕ
Στόχος «Σύγκλιση»		
Ανταγωνιστικότητα και επιχειρηματικότητα	ΕΤΠΑ	1.291.000.000 €
Ψηφιακή σύγκλιση	ΕΤΠΑ	860.000.000 €
Τεχνική υποστήριξη	ΕΤΠΑ	192.000.000 €
Ενίσχυση της προσπελασιμότητας	ΕΤΠΑ	1.583.000.000 €
	ΤΣ	2.117.160.864 €
Περιβάλλον – Αειφόρος ανάπτυξη	ΕΤΠΑ	220.000.000 €
	ΤΣ	1.580.000.000 €
Αττική	ΕΤΠΑ	2.438.000.000 €
Δυτική Ελλάδα - Πελοπόννησος - Ιόνιες Νήσοι	ΕΤΠΑ	914.000.000 €
Μακεδονία - Θράκη	ΕΤΠΑ	2.675.000.000 €
Θεσσαλία - Στερεά Ελλάδα - Ήπειρος	ΕΤΠΑ	738.000.000 €
Κρήτη & Νήσοι Αιγαίου	ΕΤΠΑ	731.000.000 €
Εθνικό αποθεματικό απροβλέπτων	ΕΚΤ	158.800.403 €
Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	ΕΚΤ	2.191.205.707 €
Εκπαίδευση και διά βίου μάθηση	ΕΚΤ	1.396.166.468 €
Βελτίωση της αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης	ΕΚΤ	489.627.824 €
Σύνολο πόρων 2007-2013		19.574.961.266 €
Στόχος «Ανταγωνιστικότητα και απασχόληση»		
Θεσσαλία - Στερεά Ελλάδα - Ήπειρος	ΕΤΠΑ	367.000.000 €
Κρήτη & Νήσοι Αιγαίου	ΕΤΠΑ	140.300.178 €
Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	ΕΚΤ	68.794.293 €
Εκπαίδευση και διά βίου μάθηση	ΕΚΤ	43.833.532 €
Βελτίωση της αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης	ΕΚΤ	15.372.176 €
Σύνολο πόρων 2007-2013		635.300.179 €

Πηγή: Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

3.1 Η περιφέρεια της Ηπείρου

Η Ήπειρος βρίσκεται στη βορειοδυτική Ελλάδα και είναι η πιο ορεινή και απομονωμένη περιφέρεια. Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, η νότια Ήπειρος προσαρτήθηκε στην Ελλάδα, ενώ η πρώην Βόρεια Ήπειρος στο νεοσύστατο κράτος της Αλβανίας. Πρωτεύουσα της περιφέρειας της Ηπείρου είναι τα Ιωάννινα με πληθυσμό περίπου 62.000 κατοίκων.



3.1.1 Κοινωνικοοικονομική κατάσταση

Η Ήπειρος πριν το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης κατά το χρονικό διάστημα 2008-2009 παρουσίαζε αναπτυξιακές τάσεις, με ετήσιο ρυθμό αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος 7,0%, συμμετείχε στη διαμόρφωση του Α.Ε.Π. της χώρας κατά 2,2%, ενώ όσον αφορά το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π., κατείχε την 9η θέση μεταξύ των 13 ελληνικών περιφερειών.

Η οικονομία της Ηπείρου στηρίζεται κατά κύριο λόγο στον τομέα των υπηρεσιών με τον συγκεκριμένο τομέα να παράγει το 69,7% του περιφερειακού ΑΕΠ, αφήνοντας πολύ πίσω το βιομηχανικό/κατασκευαστικό κλάδο με ποσοστό 22,1% και το γεωργικό τομέα να παράγει μόλις το 8,2% του ΑΕΠ παρουσιάζοντας σταθερή πτώση κατά την τελευταία δεκαετία. Σ' αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι, η νομαδική κτηνοτροφία αιγοπροβάτων αποτελούσε ανέκαθεν σημαντική δραστηριότητα της Ηπείρου η οποία παρέχει ποσοστό άνω του 45% του κρέατος στην ελληνική αγορά. Σημειώνεται ότι, οι σημαντικότεροι κλάδοι υπηρεσιών με αξιοσημείωτες δυνατότητες ανάπτυξης είναι ο τουρισμός και το εμπόριο, ενώ ακολουθούν οι μεταφορές, τα κτηματομεσιτικά και άλλες υπηρεσίες επιχειρήσεων όπως για παράδειγμα της εκπαίδευσης και της υγείας.

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του 2007, στην περιφέρεια της Ηπείρου απασχολείται το 2,9% του εργατικού δυναμικού της χώρας, εκ του οποίου η πλειονότητα των εργαζομένων απασχολούνται στον τομέα των υπηρεσιών, το 21,6% στο βιομηχανικό/κατασκευαστικό κλάδο και το 19,7% στη γεωργία. Το ποσοστό ανεργίας κυμαίνονταν στο 11,1%, πλήττοντας περισσότερο τους νέους και τις γυναίκες, με ποσοστά 18% και 51,5% αντίστοιχα.

Πρόσθετα, εξαιτίας τόσο του γεγονότος ότι η Ήπειρος διαθέτει λιγοστούς φυσικούς πόρους και βιομηχανίες όσο και της μετανάστευσης, ο πληθυσμός της έχει μειωθεί δραματικά και στην περιοχή ζει μόλις το 3,1% του πληθυσμού της χώρας.

Παράγοντες που συνέβαλαν και δημιούργησαν δυνατότητες ανάπτυξης για την περιφέρεια της Ηπείρου παρόλο που η γεωγραφική απομόνωση είχε προκαλέσει υπανάπτυξη στην περιοχή είναι

- τα έργα υποδομής, με τη χρηματοδότηση της ΕΕ,
- οι αναπτυσσόμενοι τομείς του τουρισμού και των υπηρεσιών,
- η δυναμική παρουσία του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος,
- η ενίσχυση των παραδοσιακών κλάδων οικονομικής δραστηριότητας και
- το άνοιγμα των συνόρων και των αγορών στις γειτονικές βαλκανικές χώρες.

3.1.2 Διοικητική Δομή και Πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Από τον Ιανουάριο του 2011 που καταργήθηκαν οι νομαρχίες σύμφωνα με το πρόγραμμα Καλλικράτης, η Ήπειρος διαιρείται σε 4 περιφερειακές ενότητες (Θεσπρωτία, Ιωάννινα, Άρτα και Πρέβεζα), ενώ οι πρώην δήμοι και κοινότητες αναδιαρθρώθηκαν και απαριθμούνται σε 18 νέους δήμους.



Κόκκινες αποχρώσεις: περιφερειακή ενότητα Ιωαννίνων

Κίτρινες αποχρώσεις: περιφερειακή ενότητα Θεσπρωτίας

Γαλάζιες αποχρώσεις: περιφερειακή ενότητα Πρέβεζας

Πράσινες αποχρώσεις: περιφερειακή ενότητα Άρτας

Η Ήπειρος αποτελεί αμιγή περιφέρεια του στόχου «Σύγκλιση» και καλύπτεται από το περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα «Θεσσαλία - Στερεά Ελλάδα – Ήπειρος». Οι προαναφερθείσες περιφέρειες εντάχθηκαν στο ίδιο πρόγραμμα μολοντί, παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά το εισόδημα, τους τύπους οικονομικής δραστηριότητας και την προσπελασιμότητα, καθώς αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα ως περιοχές που υστερούν στην περιφερειακή ανάπτυξη έναντι των μητροπολιτικών ελληνικών περιοχών. Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται στο ποσό των €1,47 δις, εκ των οποίων το €1,1 δις συνιστά χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ και τα υπόλοιπα €369 εκατομμύρια προέρχονται από εθνικούς πόρους.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο ν' αναφερθεί ότι, κατά την προηγούμενη περίοδο 2000-2006, το «Τεχνολογικό Πάρκο Ηπείρου» συγχρηματοδοτήθηκε από ευρωπαϊκούς πόρους της στο πλαίσιο του περιφερειακού προγράμματος «Ήπειρος», με συνολική κατανομή €2,2 εκατομμυρίων. Το εν λόγω έργο αφορούσε εργαστήρια και γραφεία, κατάλληλης χωρητικότητας για τη στέγαση περίπου 20 επιχειρήσεων, και συνέδεε την έρευνα και την τεχνολογία με παραγωγικές δραστηριότητες της περιφέρειας. Επιπλέον, στο πλαίσιο του ίδιου περιφερειακού προγράμματος, το Νοσοκομείο Χατζηκώστα έλαβε χρηματοδοτική ενίσχυση για την απόκτηση νέου ιατρικού εξοπλισμού και έργα ανακαίνισης, συνολικού ποσού €344.990.

Οι στρατηγικοί στόχοι για την περιφέρεια της Ηπείρου κατά την περίοδο 2007-2013 εστιάζουν στην προσπελασιμότητα, στην ανταγωνιστικότητα και στα βιώσιμα μοντέλα ανάπτυξης.

Η πρόοδος που σημειώνεται στην εφαρμογή και τη σχετική κατανομή των πόρων οφείλεται στο γεγονός ότι οι αποφάσεις για την περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα λαμβάνονταν μέχρι στιγμής σε εθνικό και όχι σε περιφερειακό επίπεδο.

Ακολούθως, παρατίθεται πίνακας που περιλαμβάνει την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης αναφορικά με την εφαρμογή των προγραμμάτων στην Ήπειρο:

Άξονας προτεραιότητας	Κατανομή ΕΣΠΑ	Πληρωμές ΕΕ έως Δεκέμβριο 2010
Προσπελασιμότητα	106.353.810 €	8.877.139 €
Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα	99.102.698 €	34.088.252 €
Αειφόρος ανάπτυξη	204.843.492 €	30.241.497 €
Τεχνική υποστήριξη	9.700.000 €	271.638 €
ΣΥΝΟΛΟ	420.000.000 €	73.478.526 €

Πηγή: Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Πολιτικής

3.2 Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 1451 Β'/10.10.2003 εγκρίθηκε το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου με το οποίο:

- Καταγράφηκε και αξιολογήθηκε η θέση της Περιφέρειας στο διεθνές και ευρωπαϊκό χώρο, ο ρόλος της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες καθώς επίσης και οι λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει.
- Καταγράφηκαν και αξιολογήθηκαν οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου στο επίπεδο της Περιφέρειας.
- Αποτιμήθηκαν οι χωρικές επιπτώσεις των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών πολιτικών και προγραμμάτων στο επίπεδο της Περιφέρειας.
- Προσδιορίστηκαν με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου στο επίπεδο της Περιφέρειας, οι οποίες θα προωθούν την ισότιμη ένταξή της στον ευρύτερο διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου στοχεύει :

- Στην εναρμόνιση με τα εγκεκριμένα ή υπό διαμόρφωση κείμενα του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και την εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και επιλογών τους, στο επίπεδο της Περιφέρειας.
- Στην προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξης της Περιφέρειας σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της.
- Στην ενσωμάτωση των κατευθύνσεων του περιφερειακού προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της περιφέρειας.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς τους να αποτελέσουν τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επί μέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων του Κράτους, των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας, που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου.
- Στην εξασφάλιση κατευθύνσεων για τα μεγάλα αστικά συγκροτήματα για τα οποία απαιτούνται Ρυθμιστικά Σχέδια για την οικιστική τους οργάνωση και για την προστασία του περιβάλλοντος.

- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς τους να λειτουργούν ως κατευθυντήρια πλαίσια στα κατώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (*ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ, και ΖΟΕ*) εξασφαλίζοντας την συνεκτική διαχείριση του χώρου.
- Στην εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων – επιλογών των χωρικών κατευθύνσεων αναφορικά με τις περιοχές στις οποίες θα ενεργοποιούνται τα εργαλεία και οι μηχανισμοί του Ν. 2742/1999, ειδικότερα δε οι Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων και τέλος οι Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων.
- Στον καθορισμό προγράμματος δράσης στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες ενέργειες για την εφαρμογή των προτάσεων των ΠΠΧΣΑΑ, ρυθμίσεις, μέτρα και προγράμματα, το κόστος και οι πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, καθώς και οι φορείς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων.

3.2.1 Βασικοί άξονες και πόλοι ανάπτυξης

Στο εν λόγω πλαίσιο καθορίστηκαν οι βασικοί πόλοι ανάπτυξης στην περιφέρεια που αφορούν στα 4 αστικά κέντρα 1^{ου} και 2^{ου} επιπέδου τα οποία είναι και πρωτεύουσες των νομών. Τα 4 αυτά κέντρα οργανώνονται σε δύο δίπολα ως εξής:

- 1) Ένα βόρειο δίπολο (*Ιωάννινα – Ηγουμενίτσα*), με κύριο πόλο ανάπτυξης τα Ιωάννινα, το οποίο επωφελείται:
 - της βορειο – δυτικής πύλης της χώρας (*Ηγουμενίτσα*).
 - του βόρειου συγκοινωνιακού άξονα της χώρας (*Εγνατία οδός*) ο οποίος διατρέχει όλη τη βόρεια Ελλάδα, συνδέεται με κάθετους άξονες με τις χώρες της Βαλκανικής, και δίνει διέξοδο προς την Τουρκία και τον Εύξεινο Πόντο.
 - του δυτικού συγκοινωνιακού άξονα της χώρας (*Ιονία οδός*), ο οποίος συνδέει τη χώρα με την δυτική Βαλκανική και τέμνεται με τον προηγούμενο στα Ιωάννινα.
 - της ίδιας της ύπαρξης του αστικού κέντρου των Ιωαννίνων και των υποδομών του.
- 2) Ένα νότιο δίπολο (*Άρτα-Πρέβεζα*) με ισόρροπη δομή και ρόλους, το οποίο επωφελείται:
 - του δυτικού άξονα (*Ιονία οδός*) ως προς την Άρτα, και των συνδέσεων της με την Θεσσαλία,
 - της ζεύξης Ακτίου-Πρέβεζας, ως προς την Πρέβεζα, της τουριστικής ανάπτυξης των ακτών του Ιονίου,
 - του αεροδρομίου του Ακτίου το οποίο αναβαθμίζεται και προσλαμβάνει διεθνή ρόλο και
 - της γεωργικής παραγωγής της πεδιάδας Άρτας-Πρέβεζας (*γη υψηλής παραγωγικότητας*)

Ακολουθως, παρατίθεται πίνακας ο οποίος περιέχει τον αναπτυξιακό ρόλο, τις προγραμματιζόμενες υποδομές και τις προωθητικές δραστηριότητες των αστικών κέντρων 1^{ου} και 2^{ου} επιπέδου:

Αστικά Κέντρα	Αναπτυξιακός Ρόλος	Επιχειρηματικές & Αναπτυξιακές Υποδομές	Προωθητικές Δραστηριότητες
Ιωάννινα	Περιφερειακός – Διακρατικός Πόλος Ανάπτυξης Βαλκανικό Κέντρο Διοικητικό και Πολιτιστικό Κέντρο	Αεροδρόμιο Εγνατία Οδός Δυτικός Άξονας Βιομηχανική Περιοχή	Ανώτατη Εκπαίδευση Τεχνολογική Έρευνα και Ανάπτυξη Τριτογενής τομέας, εμπόριο-μεταφορές Βιομηχανία-Βιοτεχνία Υπηρεσίες Υγείας Πολιτισμός Ειδικές Μορφές Τουρισμού
Άρτα	Νομαρχιακός Πόλος Ανάπτυξης	Δυτικός Άξονας Σύνδεση με Θεσσαλία Βιομηχανική περιοχή	Κέντρο Αγροτικής Ανάπτυξης ΜΜΕ Ανώτερη εκπαίδευση Ειδικές μορφές τουρισμού Αλιεία-Ιχθυοκαλλιέργειες
Πρέβεζα	Νομαρχιακός Πόλος Ανάπτυξης	Ζεύξη Ακτίου-Πρέβεζας Αεροδρόμιο Λιμένες Βιομηχανική Περιοχή	Τριτογενής τομέας, εμπόριο – Μεταφορές Τουρισμός Αλιεία Βιομηχανία Ανώτερη εκπαίδευση
Ηγουμενίτσα	Βόρεια πύλη διασύνδεσης με τη Δυτική Ευρώπη Νομαρχιακό Αναπτυξιακό Κέντρο	Λιμένες Εγνατία Οδός Σιδηροδρομική σύνδεση Εμπορευματικό Κέντρο Βιομηχανική περιοχή	Μεταφορές Τουρισμός Ανώτερη εκπαίδευση Αλιεία

Οι βασικοί άξονες ανάπτυξης που προδιαγράφονται εντός των ορίων της περιφέρειας και σε διαπεριφερειακό επίπεδο είναι:

- i. Ηγουμενίτσα-Ιωάννινα, με προέκταση προς Θεσσαλονίκη – Αλεξανδρούπολη – Τουρκία προς Ανατολάς και προς Ιταλία – Αδριατική προς Δυσμάς. Ο άξονας αυτός εμπεριέχει έμφαση στις διεθνείς μεταφορές, τις υπηρεσίες εμπορίου, τις νέες τεχνολογίες και τη μεταποίηση.
- ii. Ηγουμενίτσα-Πρέβεζα, με προέκταση προς Βορράν σε Σαγιάδα – Αλβανία, προς Νότο σε Κεντρική Ελλάδα – Πάτρα και προς Δυσμάς στα Ιόνια νησιά. Ο άξονας αυτός χαρακτηρίζεται από τις δυνατότητες ανάπτυξης τουρισμού και συναφών υπηρεσιών.
- iii. Άρτα-Ιωάννινα-Κακαβιά, με προέκταση προς Βορρά στην Αλβανία και προς Νότο στην Κεντρική Ελλάδα – ΠΑΘΕ. Ο άξονας αυτός οριοθετεί μια ζώνη εντατικών κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων, ήπιας τουριστικής ανάπτυξης στους ορεινούς όγκους και βιομηχανικής ανάπτυξης, μέσω ενός δικτύου ΒΠΠΕ και ΒΠΠΑ/ΒΙΟΠΑ.

3.2.2 Χωρικές ενότητες της Περιφέρειας

Στην Περιφέρεια Ηπείρου εντοπίζονται 4 γενικευμένες ζώνες ανάπτυξης και συγκεκριμένα:

- i. Η **παράκτια ζώνη ανάπτυξης τουρισμού και θαλάσσιων μεταφορών**. Η ζώνη αυτή χαρακτηρίζεται από τη συγκέντρωση έργων τουριστικής ανάπτυξης, θαλάσσιων μεταφορών και ανάπτυξης της αλιείας. Οι αναπτυξιακές παρεμβάσεις είναι σημαντικές, διότι αφενός αυξάνουν τις αναπτυξιακές δυνατότητες των δύο μεγάλων αστικών κέντρων με την κατασκευή λιμενικών έργων, αεροδρομίων και οδικών συνδέσεων και αφετέρου δημιουργούνται υποδομές μαζικού ή εναλλακτικού τουρισμού.
- ii. Η **ζώνη των ορεινών όγκων που επιδέχονται τουριστική ανάπτυξη**. Η ζώνη αυτή εκτείνεται κατά μήκος του ανατολικού ορίου της Περιφέρειας και κατά μήκος των συνόρων με την Αλβανία. Χαρακτηρίζεται από τη δυνατότητα ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, βάσει των συγκριτικών πλεονεκτημάτων (*φυσικού κάλλους και πολιτιστικής κληρονομιάς*) των περιοχών που εμπεριέχει, ενώ θα μπορούσε ν' αναπτυχθεί καλύτερα αν συνδυάζονταν η παράκτια ζώνη με τις ορεινές περιοχές και την ενδοχώρα γενικότερα.
- iii. Η **ζώνη εκμεταλλεύσιμης γεωργικής γης** με δυνατότητα υψηλής απόδοσης, συγκεντρώνεται αφενός στο νοτιο-δυτικό τμήμα της Περιφέρειας το οποίο περιλαμβάνει εκτάσεις του Νομού Πρέβεζας και του Νομού Άρτας και αφετέρου σε «θύλακες» των νομών Θεσπρωτίας και Ιωαννίνων. Στη ζώνη Πρέβεζας-Άρτας συγκεντρώνεται η πλειοψηφία των αρδευτικών έργων, τα οποία όμως υστερούν σε σχέση με τις διαπιστωμένες ανάγκες της περιοχής. Απαραίτητη προϋπόθεση για την περαιτέρω ανάπτυξη είναι η αντιμετώπιση

της οξύτατης ρύπανσης που προκαλούν τα γεωργικά φάρμακα και τα απόβλητα πτηνοτροφείων-χοιροτροφείων.

- iv. Η ευρύτερη ζώνη των ορεινών και ημιορεινών περιοχών είναι η πιο εκτεταμένη και περιλαμβάνει περιοχές με δυνατότητες ανάπτυξης κυρίως της κτηνοτροφίας, τόσο της ελεύθερης όσο και της οργανωμένης. Σημαντική επίδραση στη ζώνη αυτή έχουν οι υποδομές βοσκοτόπων και οργανωμένων μονάδων, οι οποίες χωροθετούνται σε ένα «διάδρομο» ανάπτυξης της οργανωμένης κτηνοτροφίας που διατρέχει από βορρά προς νότο την Περιφέρεια, με πρόσθετους θύλακες στα ημι-ορεινά του Νομού Άρτας. Για τη ζώνη αυτή είναι επίσης σημαντικά τα έργα «τοπικής ανάπτυξης» τα οποία βελτιώνουν την ποιότητα ζωής και τις προσβάσεις στους ορεινούς και ημιορεινούς οικισμούς καθώς και η εκμετάλλευση των δασών για παραγωγή δασικών προϊόντων ή αναψυχή.

3.2.3 Διάρθρωση του περιφερειακού οικιστικού δικτύου

Η ολοκλήρωση των προγραμματισμένων έργων της περιφέρειας αναμένεται να αναβαθμίσει τον ήδη δυναμικό ρόλο των Ιωαννίνων ως κέντρου μεταφορών, τουρισμού, υπηρεσιών εκπαίδευσης και μεταφοράς νέων τεχνολογιών σε διαπεριφερειακό και διακρατικό επίπεδο. Προτείνεται η άμεση δημιουργία Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Ιωαννίνων για την αντιμετώπιση των έντονων συγκρούσεων χρήσεων γης στο Λεκανοπέδιο, τη ρύθμιση της εκτός σχεδίου δόμησης και την αποτελεσματικότερη οργάνωση του ευρύτερου μητροπολιτικού χώρου των Ιωαννίνων.

Η ολοκλήρωση της ζευξης Ακτίου – Πρέβεζας μετατρέπει την Πρέβεζα σε εναλλακτικό «κόμβο» σύνδεσης της περιφέρειας με την Νότια Ελλάδα ενώ η αναβάθμιση του αεροδρομίου του Ακτίου προσδίδει στην Πρέβεζα επιρροή περιφερειακού επιπέδου.

Η ανάδειξη της Ηγουμενίτσας σε δυτική πύλη της χώρας προσδίδει πλέον υψηλή προτεραιότητα στην Ηγουμενίτσα ως κέντρο ανάπτυξης με ρόλο δια-περιφερειακό και δια-κρατικό, σε παράλληλη και συμπληρωματική λειτουργία με τα Ιωάννινα.

Η ολοκλήρωση του δυτικού άξονα (*Ιόνια οδός*) θα αναβαθμίσει το ρόλο της αποκτώντας ισόρροπη θέση με την Πρέβεζα στο νότιο «δίπολο» Πρέβεζας-Άρτας.

Τα προτεινόμενα κέντρα 3^{ου} επιπέδου αναλαμβάνουν ένα δυναμικό αναπτυξιακό ρόλο στις περιοχές επιρροής τους, με στόχο την επιβράδυνση της τάσης αστικοποίησης και εγκατάλειψης των ορεινών και ημι-ορεινών περιοχών της Περιφέρειας και την κατά το δυνατόν ισόρροπη κατανομή του πληθυσμού στα μεγαλύτερα και μεσαία αστικά/ημι-αστικά κέντρα. Συνεπικουρούνται σε πολλές περιπτώσεις από τα κέντρα 4^{ου} ενισχυμένου επιπέδου, με τα οποία σχηματίζουν δυναμικά οικιστικά δίπολα.

3.2.4 Προστασία, διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος & της πολιτιστικής κληρονομιάς

Οι στόχοι που τέθηκαν αφορούσαν στην προστασία τοπίων, δασών, γεωργικής γης και παράκτιων ζωνών. Επιπλέον, στην αποκατάσταση και προστασία, με εφαρμογή της κατάλληλης αντιρρυπαντικής πολιτικής, των εδαφών, των υπόγειων υδροφορέων, καθώς και στην προστασία των ποταμών, λιμναίων και θαλάσσιων υδάτων από την χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, από την υπερβολική εκμετάλλευση των υδάτινων πόρων, καθώς και από τη διάθεση αστικών λυμάτων και απορριμμάτων, κτηνοτροφικών αποβλήτων, υγρών βιομηχανικών αποβλήτων χωρίς προηγούμενη επεξεργασία.

Πρόσθετα, γίνεται μνεία για ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων της Περιφέρειας με στόχο την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων με παράλληλη αποφυγή πρόκλησης δυσμενών επιπτώσεων στις προστατευόμενες περιοχές και άμεση ίδρυση και λειτουργία των Φορέων Διαχείρισης.

Παράλληλα, θα πρέπει να ελέγχεται η κτηνοτροφική ρύπανση με εξοπλισμό των μονάδων με κατάλληλα συστήματα επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων και να χωροθετηθούν ζώνες εντατικής κτηνοτροφίας. Σημαντική μορφή ρύπανσης είναι και η γεωργική η οποία θα πρέπει να παρακολουθείται μέσω μετρήσεων των ποιοτικών χαρακτηριστικών των επιφανειακών και υπόγειων νερών καθώς και των εδαφών και με προώθηση ενεργειών για την ορθολογική χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, ιδιαίτερα στις περιοχές της φύσης που βρίσκονται υπό καθεστώς προστασίας.

Τέλος, η ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων και λυμάτων οικισμών με τη δημιουργία ΧΥΤΑ που θα καλύπτουν τους 4 νομούς και την ολοκλήρωση των δικτύων αποχέτευσης και των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων σε οικισμούς άνω των 2000 κατοίκων σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από την ελληνική και κοινοτική νομοθεσία.

Όσον αφορά την πολιτιστική κληρονομιά, προτείνεται η ανάδειξη των ιδιαίτερων ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων της περιφέρειας καθώς και η καταγραφή, προστασία και ανάδειξη των κινητών και ακινήτων μνημείων μέσω ένταξης των αρχαιολογικών χώρων σε σύγχρονα πολιτιστικά δρώμενα, δημιουργίας αρχαιολογικού πάρκου στην ευρύτερη περιοχή του αρχαιολογικού χώρου Νικόπολης και οργάνωσης πολιτιστικών διαδρομών και εντός αυτών, ειδικών θεματικών διαδρομών. Τέλος, να δημιουργηθούν Κέντρα Παραδοσιακής Χειροτεχνίας και Βιοτεχνίας καθώς και να κηρυχτούν ως παραδοσιακοί επιλεγμένοι οικισμοί οι οποίοι παρουσιάζουν αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον.

3.2.5 Υποδομές μεταφορών

Η ολοκλήρωση των μεγάλων μεταφορικών υποδομών σύνδεσης της Ηπείρου με την υπόλοιπη Ελλάδα, τη Δυτική Βαλκανική και τη Δυτική Ευρώπη, ανάδειξη της περιφέρειας ως βασικής πύλης της Χώρας προς τη Δύση και παράλληλη συμπλήρωση των μικρότερων ενδοπεριφερειακών μεταφορικών υποδομών. Ως σημαντικότερες αναφέρονται η ολοκλήρωση της Εγνατίας και της Ιόνιας οδού, η βελτίωση των οδικών διασυνδέσεων Ηγουμενίτσας-Πρέβεζας, Φιλιππιάδας- Πρέβεζας, Άρτας με Τρίκαλα-Καρδίτσα και Κόνιτσας-Καστοριάς, η σύνδεση των κλειστών αυτοκινητοδρόμων με το Εθνικό και επαρχιακό δίκτυο καθώς και η βελτίωση των αξόνων τοπικής σημασίας με στόχο τη διευκόλυνση της διακίνησης εμπορευμάτων από τις περιοχές παραγωγικών δραστηριοτήτων της περιφέρειας προς τα κύρια μεταφορικά δίκτυα.

Όσον αφορά τις αεροπορικές μεταφορές, απαιτείται η βελτίωση των υποδομών των υφιστάμενων αερολιμένων Ιωαννίνων και Άκτιου, ενώ στις θαλάσσιες μεταφορές το λιμάνι της Πρέβεζας προβλέπεται να έχει χαρακτήρα αφενός τουριστικού λιμένα, για την εξυπηρέτηση θαλάσσιου τουρισμού και περιορισμένης επιβατικής κίνησης προς τα νησιά του Ιονίου και αφετέρου εμπορικού λιμένα για τη διακίνηση κυρίως χύδην φορτίων. Τέλος, η σιδηροδρομική σύνδεση με τη Θεσσαλία και η παράλληλη λειτουργία σιδηροδρομικού πορθμείου Ηγουμενίτσας-Πρίντεζι αποτελεί στρατηγικής σημασίας λειτουργία για την ανάπτυξη και το διεθνή ρόλο του λιμένα Ηγουμενίτσας ως κόμβου συνδυασμένων μεταφορών.

3.2.6 Λοιπές Τεχνικές Υποδομές

Αναφορικά με τον τομέα της ενέργειας, προτάθηκε η εκμετάλλευση ήπιων μορφών της, όπως ηλιακή *(σε μονάδες παραγωγής του πρωτογενούς τομέα, κλπ)*, αιολική *(πχ. στην παράκτια ζώνη της Περιφέρειας)* και γεωθερμική *(στη γεωργία-μεταποίηση)*, η εκπόνηση τομεακής μελέτης για την περαιτέρω αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού της περιφέρειας, ενώ θεωρείτο σημαντική για την ανάπτυξη η σύνδεση με το δίκτυο φυσικού αερίου της χώρας.

Όσον αφορά τις τηλεπικοινωνίες η Ήπειρος βρίσκεται σε μια από τις χαμηλότερες θέσεις σε Εθνικό επίπεδο και ο αναπτυξιακός προγραμματισμός αφορά παρεμβάσεις για την επέκταση του δικτύου, την βελτίωση της ποιότητάς του και την παροχή προηγμένων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

3.2.7 Βασικές Παραγωγικές Δραστηριότητες

- i. Πρωτογενής τομέας: Για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα οι απαιτούμενες δράσεις αφορούν στην ανάπτυξη ολοκληρωμένων προγραμμάτων τόσο παρεμβάσεων για την ανάπτυξη συμπληρωματικών και εναλλακτικών δραστηριοτήτων όσο και διαχείρισης για την προστασία και αναβάθμιση των φυσικών πόρων, δημιουργία υποδομών πιστοποίησης της ποιότητας, τυποποίησης, έρευνας, τεχνολογίας, στήριξης και εκσυγχρονισμού των δομών εμπορίας και μεταποίησης, στην κατά περίπτωση οριοθέτηση της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας καθώς και στην εκπόνηση μελέτης για την προώθηση μέσω κινήτρων της χωροθέτησης των μεσαίου και μεγάλου μεγέθους οργανωμένων μονάδων εντατικής κτηνοτροφίας.
- ii. Δευτερογενής τομέας: Για την ανάπτυξη της μεταποίησης οι απαιτούμενες δράσεις αφορούν σε εκσυγχρονισμό των υφισταμένων δραστηριοτήτων και αύξηση της παραγωγικότητάς τους, αξιοποίηση της επιστημονικής και τεχνολογικής υποδομής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και των ΤΕΙ Ηπείρου για ανάπτυξη κλάδων έντασης γνώσης, προσέλκυση και οργάνωση υποδοχής νέων επενδύσεων και μονάδων, τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό, στα πλαίσια της διαδικασίας αποκέντρωσης καθώς και περαιτέρω σύνδεση και καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής, αξιοποίηση των προϊόντων της, ανάπτυξη παραγωγών φιλικών προς το περιβάλλον, μονάδων ονομασίας προέλευσης, μεταποίησης βιολογικών προϊόντων. Όσον αφορά την εξόρυξη οι ενέργειες αφορούν τη χωροθέτηση επί πλέον Λατομικών Ζωνών αδρανών υλικών με περιβαλλοντικά και χωροταξικά κριτήρια, τη συνέχιση της έρευνας εντοπισμού και αξιολόγησης της Γεωθερμίας και τη συστηματική αξιοποίηση των εν λειτουργία ιαματικών πηγών καθώς και τη εκτίμηση των δυνατοτήτων λειτουργίας νέων.
- iii. Τριτογενής τομέας: Για την ανάπτυξη του τουρισμού οι απαιτούμενες δράσεις αφορούν σε αναβάθμιση, εκσυγχρονισμός και συμπλήρωση της τουριστικής υποδομής, συγκρότηση φορέων ανάπτυξης τουρισμού, προώθηση προγραμμάτων υποστήριξης μικρομεσαίων επιχειρήσεων του κλάδου, έρευνας αγοράς, διαφήμισης-προβολής, κατάρτισης προσωπικού, σύνδεση του παράκτιου τουρισμού με ήπιες μορφές τουρισμού στην ενδοχώρα καθώς και ανάπτυξη παραθεριστικού τουρισμού στην παράκτια ζώνη, οικολογικού τουρισμού στα ευαίσθητα οικοσυστήματα και αγροτουρισμού σε επιλεγμένες περιοχές. Σχετικά με το εμπόριο οι ενέργειες αφορούν σε ανάπτυξη ενός δικτύου οργανωμένων περιοχών αποθήκευσης – διαμετακόμισης προϊόντων στα αστικά κέντρα της περιφέρειας (*Ηγουμενίτσα, Ιωάννινα, Πρέβεζα, Άρτα*). Στη βελτίωση των υπηρεσιών εκπαίδευσης θα συμβάλει η ενίσχυση τόσο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όσο και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (*Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ΤΕΙ Ηπείρου*) με την ανάπτυξη κλάδων έντασης γνώσης και τη δημιουργία νέων τμημάτων συναφών με τις κύριες παραγωγικές δραστηριότητες της Περιφέρειας. Τέλος, για τη βελτίωση των υπηρεσιών υγείας οι απαιτούμενες ενέργειες αφορούν σε ενίσχυση του

δικτύου τόσο των νοσοκομείων της περιφέρειας όσο και των Κέντρων Υγείας έτσι ώστε να καλύπτονται τα οικιστικά κέντρα έως και 3^{ου} επιπέδου τουλάχιστον καθώς και ανάπτυξη υπηρεσιών τηλεϊατρικής για την εξυπηρέτηση των ορεινών απομακρυσμένων οικισμών της Περιφέρειας.

3.2.8 Πολιτική γης

Η πολιτική γης διαφοροποιείται ανάλογα με τις θεσμοθετημένες και επιθυμητές χρήσεις γης και την αναπτυξιακή κατεύθυνση κάθε περιοχής.

- i. Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Λόγω των ιδιαίτερα αξιόλογων φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής Ζαγορίου, προτείνεται η κατά προτεραιότητα έκδοσης ΚΥΑ σε εφαρμογή του άρθρου 21 του Ν. 1650/86 στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου (*εθνικοί δρυμοί Βίκου, Αώου και Πίνδου και περιοχές Natura*).
- ii. Οικιστικές περιοχές. Προβλέπονται πολεοδομικές ρυθμίσεις βάσει της κείμενης νομοθεσίας σε περιοχές πόλεων – οικισμών, περιοχές β' κατοικίας, περιοχές ΠΕΡΠΟ (ν. 2508/97, ΦΕΚ 124 Α), περιοχές ΠΟΤΑ και ΒΕΠΕ (ν. 2545/97, ΦΕΚ 254 Α).
- iii. Ζώνες αυστηρής ή επαρκούς προστασίας και ελέγχου. Περιβάλλουν τις περιοχές απόλυτης προστασίας, τους αιγιαλούς και τα σχέδια πόλεων των αστικών κέντρων. Έχουν εφαρμογή επίσης στις περιοχές με γη υψηλής γεωργικής παραγωγικότητας στις οποίες θα επιτρέπονται μόνον εγκαταστάσεις και χρήσεις εντελώς απαραίτητες για την εξυπηρέτηση και την διαχείριση των γεωργικών δραστηριοτήτων.
- iv. Ζώνες ήπιου ελέγχου και ρύθμισης των συγκρούσεων χρήσεων γης. Περιλαμβάνουν την λοιπή γεωργική γη, τις ζώνες γύρω από τα ημιαστικά κέντρα ή άλλες πολεοδομημένες περιοχές (*Β' κατοικία, περιοχές ΠΕΡΠΟ*), τις ζώνες κατά μήκος των μεγάλων οδικών αξόνων (*Εγνατία, Ιόνια οδός*), τις περιοχές οικοανάπτυξης του Ν. 1650 και την παράκτια ζώνη, πέραν της ζώνης προστασίας αιγιαλού. Προτείνεται η σταδιακή απαγόρευση της εκτός σχεδίου δόμησης, με την καταρχήν απόλειψη των παρεκκλίσεων κατά προτεραιότητα στο Νομό Πρέβεζας, όπου έχουν θεσμοθετηθεί περιοχές ΠΕΡΠΟ και στην περιοχή του Ρυθμιστικού Σχεδίου Ιωαννίνων.

3.2.9 Περιοχές αναζήτησης ειδικών χωρικών παρεμβάσεων

Οι κυριότερες από αυτές, οι οποίες απαιτούν κατά προτεραιότητα ολοκληρωμένες παρεμβάσεις χωρικής ανάπτυξης είναι οι:

- i. Η παραμεθόρια περιοχή σε βάθος 20 χλμ. από τα σύνορα με την Αλβανία η οποία αν και υπαγόταν στην πλέον ευνοϊκή κατηγορία των κινήτρων του αναπτυξιακού νόμου, δεν έχει αποδόσει αποτελέσματα.
- ii. Η περιοχή Σουλίου-Δερβίζιανων που παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης και παντελή έλλειψη πόλων ανάπτυξης.
- iii. Ο ορεινός όγκος Πίνδου ο οποίος αποτελεί την πλέον χαρακτηριστική περίπτωση ορεινής και δυσπρόσιτης περιοχής με φθίνοντα πληθυσμό στους περισσότερους ΟΤΑ.

3.2.10 Ρυθμιστικά Σχέδια, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΣΟΑΠ

- i. Ρυθμιστικό Σχέδιο Ιωαννίνων. Προτείνεται η άμεση προώθηση του Ρυθμιστικού Σχεδίου Ιωαννίνων στα πλαίσια των διατάξεων του νόμου 2508/97, με στόχο:
 - ο Την αποθάρρυνση της περαιτέρω συγκέντρωσης πληθυσμού στο λεκανοπέδιο Ιωαννίνων με παράλληλη αποκέντρωση δραστηριοτήτων σε οικιστικά κέντρα 3^{ου} και 4^{ου} επιπέδου.
 - ο Την ανάδειξη των Ιωαννίνων σε Περιφερειακό – Διακρατικό πόλο ανάπτυξης ιδιαίτερα σε σχέση με τη Δυτική περιοχή των Βαλκανίων. Ειδικότερα επιδιώκεται η ανάδειξή τους σε κέντρο τόσο παροχής υψηλού επιπέδου υπηρεσιών επιστημονικής έρευνας και επιχειρηματικής στήριξης όσο και επιτελικών λειτουργιών διοίκησης.
 - ο Την ανάδειξη της πόλης σε διεθνές πολιτιστικό κέντρο και ενίσχυση του πολιτιστικού τουρισμού με κατάλληλες υποδομές και αναστηλώσεις μνημείων και παραδοσιακών κτισμάτων.
 - ο Την οικολογική ανασυγκρότηση, ανάδειξη και προστασία του τοπίου, των περιαστικών δασών, του υδάτινου δυναμικού και της γεωργικής γης του λεκανοπεδίου με δημιουργία «πράσινης ζώνης» με κύρια χρήση την γεωργική, γύρω από το ευρύτερο αστικό σύμπλεγμα των Ιωαννίνων.
 - ο Ανασυγκρότηση του αστικού ιστού με την ανασχεση της εξάπλωσης της πόλης, την αναβάθμιση της κεντρικής περιοχής και τη δημιουργία πολυκεντρικής δομής, τον έλεγχο των χρήσεων γης καθώς και των πυκνοτήτων, την ανασυγκρότηση της γειτονιάς, την ενίσχυση των δημοσίων συγκοινωνιών, την αύξηση των χώρων πρασίνου, των χώρων των προοριζόμενων για πεζούς και τη χάραξη ποδηλατικών διαδρομών.

- Περιορισμός της ρύπανσης από κάθε πηγή.
 - Διοχέτευση της μεταποιητικής δραστηριότητας μέσω αυστηρού ελέγχου χρήσεων γης στην υφιστάμενη ΒΠΠΕ και τόνωση του Τεχνολογικού Πάρκου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Ανάδειξη του Πάρκου ως διεθνούς κέντρου προηγμένης τεχνολογίας στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής.
- ii. Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (Γ.Π.Σ.), Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ). Προτείνεται να καταρτιστούν κατά προτεραιότητα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ βάσει των διατάξεων του ν. 2508/97 στους ΟΤΑ που περιλαμβάνουν οικιστικά κέντρα 1^{ου}, 2^{ου}, 3^{ου} και 4^{ου} ενισχυμένου επιπέδου και στους ΟΤΑ του Ρυθμιστικού Σχεδίου Ιωαννίνων. Επίσης προτεραιότητα θα έχουν οι παράκτιοι ΟΤΑ και οι ΟΤΑ που εμπεριέχουν κόμβους σύνδεσης με τους κλειστούς αυτοκινητοδρόμους (*Εγνατία και Δυτικό άξονα*).
- iii. Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (Σ.Ο.Α.Π). Αφορούν πόλεις που παρουσιάζουν κρίσιμα προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, περιβαλλοντικής υποβάθμισης και ποιότητας ζωής. Πιλοτική εφαρμογή αυτής της διάταξης προτείνεται να γίνει στην Κόνιτσα, η οποία βρίσκεται σε παραμεθόρια και μειονεκτική περιοχή και έχει πληγεί από σεισμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 Αξιολόγηση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου

Το χωροταξικό σχέδιο της Ηπείρου όπως αυτό παρουσιάστηκε στην προηγούμενη ενότητα ήταν μια αναγκαιότητα εδώ και πάρα πολλά χρόνια. Η έγκρισή του αποτελεί σημαντικότατο γεγονός για την περιφέρεια επειδή ουσιαστικά για πρώτη φορά αντιμετωπίζεται συνολικά και με ανάλυση πολλών παραμέτρων η προοπτική ανάπτυξης και οι στόχοι της περιφέρειας της Ηπείρου.

Το χωροταξικό φιλοδοξεί να αποτελέσει το σημαντικότερο εργαλείο για την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Ηπείρου προς μια βιώσιμη ανάπτυξη, για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς προκειμένου να σταματήσει η Ήπειρος να είναι μια από τις τελευταίες περιφέρειες της Ευρώπης.

Σημαντικό είναι ότι στην εν λόγω χωροταξική μελέτη περιελήφθησαν τόσο οι γενικές πολιτικές και κατευθύνσεις του ανώτερου επιπέδου λήψης αποφάσεων όσο και η εναρμόνιση με τις κοινοτικές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέλος της οποίας αποτελεί η χώρα μας. Επιπλέον, πριν την έγκρισή του συζητήθηκε από φορείς, αρμόδιες υπηρεσίες και την Αυτοδιοίκηση, δηλαδή από αυτούς που αποφασίζουν για δράσεις, πολιτικές και έργα τα οποία πρέπει να βρίσκονται σε συμφωνία με τις επιλογές του χωροταξικού.

Παρόλα αυτά όμως, εντοπίζονται μερικά σημεία που θεωρώ ότι χρήζουν προσοχής και αναλύονται ακολούθως:

- Ένα βασικό μειονέκτημα του χωροταξικού είναι ότι εκπονήθηκε σε πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα και παρότι επικαιροποιήθηκε σε ορισμένα σημεία του είναι ήδη ξεπερασμένο. Αυτό σημαίνει ότι το Χωροταξικό σχέδιο δεν πρέπει να παραμείνει στατικό αλλά να έχει δυναμικό χαρακτήρα όπως και όλοι οι σχεδιασμοί αυτού του τύπου.
- Άλλο ένα βασικό μειονέκτημα είναι ότι κατά την διάρκεια της εκπόνησής του δεν υπήρχε ο κεντρικός σχεδιασμός, το Χωροταξικό της Ελλάδας, που θα έδινε τις κατευθύνσεις για την σύνταξή του. Ο χωροταξικός σχεδιασμός γίνεται από πάνω προς τα κάτω και η τροφοδότηση των στοιχείων από κάτω προς τα πάνω. Αυτό δημιουργεί και το πρόβλημα του συντονισμού των διαφορετικών περιφερειών η οποία είναι απαραίτητη και ειδικά όταν πρόκειται για γειτονικές περιφέρειες. Τώρα που υπάρχει το Γενικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και με την ολοκλήρωση των τομεακών χωροταξικών θα πρέπει να γίνει μια νέα επικαιροποίηση του Χωροταξικού της Ηπείρου.

- Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα είναι ότι μερικά από τα πιο σημαντικά έργα υποδομής, αρμοδιότητας της κεντρικής Κυβέρνησης, έχουν καθυστερήσει πάρα πολύ, με αποτέλεσμα τα σενάρια ανάπτυξης του χωροταξικού να μην μπορούν να υλοποιηθούν από την έλλειψη ακριβώς αυτών των έργων υποδομής. Για να μπορέσει ο χωροταξικός σχεδιασμός να αποτελέσει εργαλείο ανάπτυξης, τα έργα υποδομής πρέπει να προχωρήσουν με πολύ πιο γρήγορους ρυθμούς.
- Αλλά το πιο σημαντικό πρόβλημα από όλα είναι ότι με κανένα τρόπο το χωροταξικό της Ηπείρου δεν πρέπει να γεμίσει ένα ακόμη συρτάρι στα γραφεία της περιφέρειας, όπως έχει στο παρελθόν συμβεί με αρκετές μελέτες που έχουν εκπονηθεί αλλά δεν υλοποιήθηκαν ποτέ. Πρέπει η περιφέρεια Ηπείρου να το έχει σαν βασικό οδηγό πριν από κάθε δράση σε οποιοδήποτε τομέα. Να μην θεωρεί ότι οι προτάσεις του χωροταξικού αναφέρονται μόνο σε σχεδιασμούς πολεοδομικούς.
- Τέλος, κοινωνοί του χωροταξικού πρέπει να γίνουν όλοι οι δρώντες στην περιφέρεια αλλά και οι κεντρικές υπηρεσίες, πολύ δε περισσότερο οι εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης που είναι υπεύθυνοι για λήψη αποφάσεων, για την εκπόνηση μελετών και την κατασκευή έργων. Είναι πολύ συνηθισμένο φαινόμενο να εκτελούνται έργα και μελέτες, τα οποία όχι απλώς δεν προβλέπονται από τον χωροταξικό σχεδιασμό αλλά έρχονται άμεσα σε αντίθεση με αυτόν.

4.2 Επισκόπηση έργων

Στην παρούσα ενότητα πραγματοποιείται προσπάθεια να διερευνηθεί ποια από τα προτεινόμενα έργα που παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο και εμπεριέχονται στο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου έχουν ολοκληρωθεί ή σε ποιο βαθμό έχουν υλοποιηθεί. Φυσικά από την εν λόγω προσπάθεια δε μπορεί να παραληφθεί η συνεκτίμηση της υφιστάμενης οικονομικής κατάστασης της Ελλάδας και το πώς αυτή έχει σταθεί τροχοπέδη στην ολοκλήρωση τεχνικών έργων όχι μόνο στην περιφέρεια της Ηπείρου αλλά και σε ολόκληρη τη χώρα.

4.2.1 Υποδομές

Από τα σημαντικότερα έργα μεταφορικών υποδομών για τη σύνδεση της περιφέρειας της Ηπείρου με την υπόλοιπη Ελλάδα, τη Δυτική Βαλκανική και τη Δυτική Ευρώπη είναι η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού.

Συγκεκριμένα, το τμήμα της Εγνατίας Οδού που διασχίζει την Ήπειρο εκτείνεται από το λιμάνι της Ηγουμενίτσας έως την Παναγιά και έχει μήκος 123 χλμ. Σήμερα το σύνολο των τμημάτων της Εγνατίας στην Ήπειρο έχουν ολοκληρωθεί και δοθεί σε κυκλοφορία με εξαίρεση μία γέφυρα μήκους 400 μ. (T9-T11) στο τμήμα Άραχθος-Περιστέρι, η οποία προβλέπεται να ολοκληρωθεί στο αμέσως επόμενο διάστημα.

Η συνολική δαπάνη για την ολοκλήρωση των 123 χλμ. του αυτοκινητόδρομου στην Ήπειρο ανέρχεται σε περίπου €2,2 δις. Η χρηματοδότηση των έργων πραγματοποιείται από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους (50%) στο πλαίσιο των προγραμμάτων του Β' και Γ' ΚΠΣ (ΕΠ-ΟΑΛΛΑ και ΠΕΠ Ηπείρου) και του Ταμείου Συνοχής, ενώ για την κάλυψη μέρους της εθνικής συνδρομής έχουν εξασφαλισθεί δάνεια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ).

Άλλο μεγάλο έργο αποτελεί η ολοκλήρωση της Ιονίας Οδού. Η Ιονία Οδός είναι ένας σχεδιασμένος και υπό κατασκευή αυτοκινητόδρομος στην Ελλάδα. Ο σχεδιασμός είναι να ξεκινάει από την Πάτρα, κοντά στο Ρίο Αχαΐας, να διέρχεται από το Μεσολόγγι, το Αγρίνιο, την Αμφιλοχία, την Άρτα και θα καταλήγει στα Ιωάννινα όπου και θα συνδέεται με την Εγνατία Οδό έχοντας συνολικό μήκος 196χλμ. Για το εν λόγω έργο, είναι σημαντικό ν' αναφερθεί ότι έχει δοθεί σε κυκλοφορία ένα πολύ μικρό μέρος του έκτασης 45χλμ. που αφορά την παράκαμψη Αγρινίου και άλλο ένα έκτασης 15χλμ στην παράκαμψη Άρτας. Στα ήδη παραδοθέντα μέρη του έργου δεν πραγματοποιούνται ουσιαστικές συντηρήσεις με αποτέλεσμα να μην ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες της περιφέρειας.

Πρόσθετα, στις 13/12/2012 και σύμφωνα με σχετικές δηλώσεις του Υπουργού Ανάπτυξης και Υποδομών, για την επανέναρξη των εργασιών, απομένει πλέον η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων με τις τράπεζες, η έγκριση των νέων συμβάσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η κύρωσή τους από την Βουλή και η υπογραφή τους. Το εν λόγω έργο αναμένεται να ξεκινήσει και πάλι μέχρι τις αρχές του καλοκαιριού.

Τέλος, στις 19/12/2012 δημοπρατήθηκε με ανοικτό διαγωνισμό το έργο «Υπολειπόμενες εργασίες παράκαμψης Άρτας- Φιλιππιάδας- Α/Κ Άρτας» προϋπολογισμού €10.100.000. Με το εν λόγω έργο ολοκληρώνεται το τμήμα της Ιόνιας οδού, που αφορά στην παράκαμψη της πόλης της Άρτας, από τον κόμβο Σελλάδων μέχρι τον κόμβο Καμπής, μήκους περίπου 10 χλμ και δημιουργείται ανισόπεδος κόμβος στην συμβολή της Ιόνιας οδού με την εθνική οδό Άρτας Τρικάλων.

Άλλο σημαντικό έργο είναι το Άκτιο- Αμβρακία. Ο οδικός άξονας 48 χιλιομέτρων βρίσκεται υπό κατασκευή και προς το παρόν κατασκευάζεται μόνο το πρώτο τμήμα στο Άκτιο μήκους 22χλμ ενώ για τα υπόλοιπα 26χλμ αναζητείται λύση.

Όσον αφορά τις αεροπορικές μεταφορές υπό κατασκευή είναι τα έργα στο Αεροδρόμιο Ιωαννίνων. Η απρόσκοπτη χρηματοδότηση των έργων στο αεροδρόμιο Ιωαννίνων ήταν και είναι το μεγάλο εμπόδιο και ζητούμενο για την ολοκλήρωσή του. Η μέχρι τώρα πορεία των εργασιών, από τότε που επιλύθηκαν τα προβλήματα με τις ηλεκτρομηχανολογικές μελέτες αποτελεί παράδειγμα προς αποφυγή, αφού ο ανάδοχος διέκοψε αρκετές φορές τις εργασίες, ως είχε δικαίωμα, ενώ μια φορά έφτασε και σε αίτημα διάλυσης της εργολαβίας, εξαιτίας της μη πληρωμής λογαριασμών που κατέθετε. Το συγκεκριμένο έργο κατασκευάζεται εξ ολοκλήρου από Εθνικούς πόρους το οποίο πρακτικά σημαίνει ότι η χρηματοδότησή του γίνεται με το σταγονόμετρο, οι καθυστερήσεις διαδέχονται η μία την άλλη και στην παρούσα χρονική περίοδο οι απαιτούμενες εργασίες πραγματοποιούνται με κάθε πληρωμή

προς τον ανάδοχο. Η επιφάνεια του έργου είναι 10.500τ.μ., έχει προθεσμία ολοκλήρωσης τον Μάιο του 2014 (σχεδόν 3 χρόνια μετά τις αρχικές εκτιμήσεις για την ολοκλήρωση του) και πρόκειται για ένα μεγάλο κατασκευαστικό έργο που αυτή τη στιγμή είναι πολύ δύσκολο να γίνει με τις παρούσες συνθήκες.

Σημειώνεται ότι, στο Υπουργείο Ανάπτυξης και Υποδομών έχει κατατεθεί πρόταση του ΤΑΙΠΕΔ για την αξιοποίηση των 37 περιφερειακών αεροδρομίων και η οποία επεξεργάζεται προκειμένου να κατατεθεί σχέδιο νόμου για την αξιοποίηση των περιφερειακών αερολιμένων αλλά και την αναδιοργάνωση της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας. Μάλιστα για δέκα περιφερειακά αεροδρόμια, ανάμεσα στα οποία αυτό των Ιωαννίνων και του Ακτίου, έχουν εκπονηθεί ήδη Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ενώ έχουν χωριστεί και σε τρεις ομάδες για κάθε μία από τις οποίες προτείνεται ένα σχέδιο για την καλύτερη αξιοποίησή τους, το οποίο περιλαμβάνει την ιδιωτικοποίησή τους.

Σχετικά με τις θαλάσσιες μεταφορές, το νέο Λιμάνι της Ηγουμενίτσας εγκαινιάστηκε το Σεπτέμβριο 2003, βρίσκεται στη νότια πλευρά της χερσαίας λιμενικής ζώνης και καταλαμβάνει συνολική έκταση 210 στρεμμάτων. Τα έργα στο λιμάνι της Ηγουμενίτσας χωρίστηκαν σε 3 φάσεις ήτοι,

- Α' φάση - ολοκληρωμένη επένδυση: Περιελάμβανε την κατασκευή υποδομών που καλύπτουν τις απαιτήσεις ενός σύγχρονου και λειτουργικού λιμανιού.
- Β' φάση – Άμεσες επενδύσεις: Περιλαμβάνει 2 νέους τερματικούς σταθμούς, κατασκευή προβλήτας, λιμενική υποδομή για τη μελλοντική κατασκευή τερματικού σιδηροδρομικού πορθμείου του ΟΣΕ, κ.ά. Το αντικείμενο που έχει εκτελεστεί ως σήμερα φτάνει στο 65% παρά το γεγονός ότι το έργο ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2008. Αρχικός προϋπολογισμός του έργου ήταν €30.480.798 με χρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής.
- Γ' φάση – Μακροπρόθεσμες επενδύσεις: Περιλαμβάνει λιμενικά έργα, συμπληρωματικά έργα οδοποιίας και κυκλοφοριακά έργα εντός και εκτός της ελεγχόμενης χερσαίας ζώνης του λιμένα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από το εγκεκριμένο Προγραμματικό Σχέδιο, απαραίτητα υδραυλικά έργα για την αποχέτευση ομβρίων της προκύπτουσας συμπληρωματικής χερσαίας ζώνης του λιμένα, αλλά και των περιοχών όπισθεν αυτού, επέκταση δίδυμου οχετού στο νότιο τμήμα του λιμένα κατά 130μ. περίπου, κτιριακές εγκαταστάσεις, καθώς και έργα διαμόρφωσης του περιβάλλοντα χώρου και πρόσβασης του λιμένα. Η εργολαβία της εν λόγω φάσης εξαρτάται απόλυτα από την εξέλιξη της εργολαβίας της Β' Φάσης καθώς πρόκειται συνέχεια του προηγούμενου και δεν έχει ουσιαστικά ξεκινήσει ακόμα. Ο αρχικός προϋπολογισμός του έργου ήταν €110.000.000.

Στην παρούσα φάση και τα δύο έργα παρουσιάζουν σημαντική υστέρηση με αποτέλεσμα να «πηγαίνει πίσω» και το επιχειρηματικό πλάνο περαιτέρω ανάπτυξης του λιμανιού, ενώ η ολοκλήρωση του έργου για τον Φεβρουάριο του 2016 δεν θεωρείται πια ρεαλιστική.

Άλλο σημαντικό έργο αποτελεί η ολοκλήρωση της ζευξης Ακτίου – Πρέβεζας. Μέσω του έργου αυτού εξασφαλίζεται υποθαλάσσια η οδική διάβαση του διαύλου Πρέβεζας - Ακτίου και η ταχύτερη σύνδεση της Αιτωλοακαρνανίας και της νότιας Ελλάδας με την παραλιακή ζώνη των νομών Πρέβεζας - Θεσπρωτίας και του Λιμένα Ηγουμενίτσας. Έχει συνολικό μήκος 4.710μ. και διακρίνεται στο υποθαλάσσιο - υπόγειο τμήμα μήκους 1.570μ., στις ράμπες εισόδου - εξόδου μήκους 412μ. και στις επίγειες οδικές προσβάσεις μήκους 2.728μ.

4.2.2 Φυσικό περιβάλλον & πολιτιστική κληρονομιά

Από τα σημαντικότερα έργα είναι η ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμάτων και λιμάτων οικισμών με τη δημιουργία ΧΥΤΑ που θα καλύπτουν τις ανάγκες των 4 νομών της περιφέρειας Ηπείρου. Στις 31/03/2011 ολοκληρώθηκε η κατασκευή Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) ο οποίος βρίσκεται στην περιοχή Πλάτωμα, 2χλμ περίπου βόρεια της τοπικής κοινότητας Ελληνικού του δήμου Βορείων Τζουμέρκων Ιωαννίνων. Μετά την ολοκλήρωση του έργου ακολούθησε 6μηνη δοκιμαστική λειτουργία του έργου, με ημερομηνία έναρξης 03/10/2011, από την ανάδοχο Κ/ξια κατασκευής ως προβλέπονταν στη σχετική σύμβαση του έργου. Στις 19/03/2012 έγινε αντιληπτό το φαινόμενο ρύπανσης πηγής το οποίο συσχετίστηκε με τη λειτουργία σε φάση «δοκιμαστικής λειτουργίας» του γειτνιάζοντος ΧΥΤΑ και κατόπιν τούτου συστάθηκε αρμόδια επιτροπή προκειμένου να διερευνηθούν τα φαινόμενα ρύπανσης απορροών της περιοχής του έργου και να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες αποκατάστασης.

Πρόσθετα, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου Natura 2000 και του Ν. 1650/1986, θεσμοθετήθηκαν στην περιφέρεια Ηπείρου τέσσερις προστατευόμενες περιοχές οι οποίες υποδιαιρούνται σε διάφορες ζώνες διαβαθμισμένης σημαντικότητας. Για κάθε μία από αυτές ισχύουν συγκεκριμένοι όροι και περιορισμοί, ενώ έχει συσταθεί και λειτουργεί αρμόδιος Φορέας Διαχείρισης.

Συγκεκριμένα, το Νοέμβριο του 2006 έγινε στα Γιάννενα ένα μεγάλο συνέδριο επιστημόνων, που εμπλέκονται ή συνεργάζονται με φορείς διαχείρισης, και κατέληξε σε μάλλον αποκαρδιωτικά συμπεράσματα, ήτοι: απουσία χρηματοδότησης και ειδικού ταμείου για τις προστατευόμενες περιοχές, διορισμός Προέδρων χωρίς ειδικές επιστημονικές γνώσεις, ακόμη και επισχέσεις εργασίας εργαζομένων και μια σειρά από άλλα προβλήματα. Η αντίδραση της πολιτείας σ' αυτή την επισήμανση ήρθε ουσιαστικά μετά από 7 μήνες, τον Ιούνιο του 2007, με την ανακοίνωση του ΥΠΠΕΧΩΔΕ ότι θα διενεργηθεί διαγωνισμός «για την οργάνωση των φορέων διαχείρισης».

Σε αυτό το γενικότερο κλίμα εντάχθηκε η πρόταση για θεσμοθέτηση του «Εθνικού Πάρκου Τζουμέρκων – Περιστερίου & χαράδρας Αράχθου», σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1650/86. Η βασική ιδέα της συγκρότησης του εθνικού πάρκου, που θα καταλαμβάνει συνολική έκταση 892 τ.χ. και θα εκτείνεται σε 3 νομούς (Ιωαννίνων, Άρτας και Τρικάλων) είναι η διαβάθμιση σε ζώνες με κλιμακούμενο βαθμό προστασίας. Προτείνονται 3 ζώνες προστασίας στο εσωτερικό του εθνικού

πάρκου και 1 περιφερειακή. Το 2008 ολοκληρώθηκε η διαδικασία υπογραφής από τα συναρμόδια υπουργεία του ΥΠΕΧΩΔΕ, Ανάπτυξης και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για τη θεσμοθέτηση των Τζουμέρκων ως Εθνικού Πάρκου και στο οποίο περιλαμβάνονται σημαντικές ρυθμίσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη των Τζουμέρκων, καθώς και την προστασία και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της ευρύτερης περιοχής. Στην περιοχή μελέτης οριοθετούνται τέσσερις ζώνες προστασίας με διαφορετικές, κατά περίπτωση, χρήσεις γης, όρους και περιορισμούς δόμησης. Παράλληλα, ιδρύεται Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Τζουμέρκων, με σκοπό τη διοίκηση και διαχείριση της περιοχής, με έδρα τα Ιωάννινα. Έργο του προαναφερθέντος φορέα είναι η παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών, η εκπόνηση μελετών και η προώθηση έργων και παρεμβάσεων που είναι απαραίτητες για την προστασία και ανάδειξη του Πάρκου.

Τέλος, στην περιφέρεια της Ηπείρου έχουν χαρακτηριστεί 45 περιοχές ως τοπία φυσικού κάλλους, 2 διατηρητέα μνημεία της Φύσης (*πλάτανος στο χωριό Λιά Θεσπρωτίας και πλάτανος στο γεφύρι της Άρτας*) καθώς και 2 αισθητικά δάση (*τα περιαστικά δάση Ιωαννίνων και Νικοπόλεως-Μύτικα-Πρέβεζας*).

4.2.3 Πολεοδομικός σχεδιασμός

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός ρυθμίζεται βάσει του Ν. 2508/1997 για τη Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη και ο οποίος καθιέρωσε δύο επίπεδα πολεοδομικού σχεδιασμού. Το πρώτο αφορά τα ρυθμιστικά σχέδια και προγράμματα προστασίας περιβάλλοντος –για την Ήπειρο έχει εκπονηθεί η μελέτη για τα Ιωάννινα- καθώς και τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ) και τα Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) που εκπονούνται στα διοικητικά όρια των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ. Για την περιφέρεια Ηπείρου έχουν εκπονηθεί 30 μελέτες ΓΠΣ-ΣΧΟΟΑΠ σε ΟΤΑ εκ των οποίων έχουν θεσμοθετηθεί τα 9.

Το δεύτερο επίπεδο αποτελεί εξειδίκευση και εφαρμογή του πρώτου και ειδικότερα περιλαμβάνει τις κάθε είδους Πολεοδομικές Μελέτες (*μελέτες επεκτάσεων πόλεων ή οικισμών, μελέτες άλλων πολεοδομούμενων περιοχών, μελέτες αναπλάσεων, κ.ά.*) καθώς και τις Πράξεις Εφαρμογής, δηλαδή την υλοποίηση της πολεοδομικής μελέτης στο έδαφος.

4.2.4 Ο τουρισμός στην Ήπειρο

Μολονότι σχεδόν όλες οι πρωτεύουσες των νομών της περιφέρειας Ηπείρου παρουσιάζουν μεγάλη τουριστική κίνηση, η ανάπτυξη του τουρισμού στην εν λόγω περιφέρεια αφορά κυρίως στην αξιοποίηση των παραθαλάσσιων περιοχών και ειδικότερα των νομών Πρέβεζας και Θεσπρωτίας αλλά και σε μικρότερη έκταση και βαθμό στην ανάπτυξη των ορεινών και αγροτικών περιοχών και ιδιαίτερα του νομού Ιωαννίνων.

Η ανάπτυξη των παραθαλάσσιων περιοχών προηγήθηκε χρονικά αυτής των υπόλοιπων περιοχών της Ηπείρου. Συγκεκριμένα, ενισχύθηκαν οι τουριστικές

υποδομές στις παράλιες περιοχές των Νομών Πρέβεζας και Θεσπρωτίας αλλά και στις περιοχές του Ζαγορίου, της Κόνιτσας, του Μετσόβου, των Τζουμέρκων κ.ά. του νομού Ιωαννίνων.

Σημειώνεται ότι, παρά τους μεγάλους ρυθμούς ανάπτυξης που εμφάνισε η Ήπειρος, κυρίως τις δύο τελευταίες δεκαετίες, παρουσιάζει σημαντική υστέρηση συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας, με αποτέλεσμα αυτή να κατατάσσεται στις τελευταίες ανεπτυγμένες τουριστικά περιφέρειες.

Γενικά, ο τουρισμός κατατάσσεται διεθνώς μεταξύ των πλέον σημαντικών βιομηχανιών διότι με τους ταχείς ρυθμούς αύξησης του κύκλου εργασιών του και την σημαντική συμβολή στην ανάπτυξη σε Εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο, συνέβαλε ιδιαίτερα στην απασχόληση και στις συναλλαγματικές εισπράξεις. Οι συντελεστές που συνέβαλαν στη γρήγορη ανάπτυξη του τουρισμού είναι η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, η μείωση του χρόνου και του κόστους ταξιδιού, οι εξελίξεις στην τεχνολογία, η ασφάλεια, η ανάπτυξη νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού και μια σειρά από άλλους παράγοντες.

Συγκεκριμένα, κατά τη δεκαετία του 1990, συντελέστηκε σημαντική ποσοτική και κυρίως ποιοτική αναβάθμιση του Ελληνικού τουρισμού που αντανακλάται στην αύξηση των εισπράξεων κατά τουρίστα μέση κατά κεφαλή δαπάνη (από 290 δολάρια το 1990 σε 737 δολάρια το 2001), αφού σημειώθηκε σημαντική αύξηση ιδιαίτερα κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '90, τόσο των αφίξεων τουριστών όσο και των εισπράξεων από τον τουρισμό με τα αντίστοιχα μεγέθη των μεσογειακών χωρών. Βάσει των παραπάνω, συμπεραίνουμε ότι ο Ελληνικός Τουρισμός έχει αποκτήσει σταθερή πελατειακή βάση υψηλού σχετικά εισοδήματος που τον καθιστά λιγότερο ευάλωτο στον ανταγωνισμό.

Η διαφοροποίηση της περιφέρειας Ηπείρου έγκειται στο μοντέλο της τουριστικής ανάπτυξης το οποίο στηρίζεται σε μικρές μονάδες, που δίνουν το βάρος τους στη ζεστή φιλοξενία και στη φροντίδα καθένα τουρίστα ξεχωριστά και στη συνέπεια των ανθρώπων του κλάδου της. Όλα τα ξενοδοχεία της Περιφέρειας βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο από άποψη εκσυγχρονισμού και εκείνα που είναι εκτός μεγάλων πόλεων είναι εναρμονισμένα με τον περιβάλλοντα χώρο και κατασκευασμένα σύμφωνα με τα παραδοσιακά πρότυπα -πέτρα και ξύλο- κάτι που ευχαριστεί τους επισκέπτες.

Ο τουριστικός τύπος της περιφέρειας, τα τουριστικά θέρετρα δεν είναι ξεκομμένα από την υπόλοιπη τοπική κοινωνία, αλλά είναι ενταγμένα αρμονικά σ' αυτήν. Ελάχιστοι τόποι συνδυάζουν απέραντες ακτές με καθαρή θάλασσα, βουνά με ιστορία και φυσικές ομορφιές καλή τουριστική οργάνωση, οικονομικές τιμές και φυσικά και καλές συγκοινωνιακές υποδομές που καθιστούν τις μετακινήσεις υπόθεση όλων. Η Ήπειρος είναι τόπος που συνδυάζει διαφορετικούς τύπους διακοπών, από τον ήρεμο οικογενειακό παραθερισμό μέχρι Σαββατοκύριακα για ανήσυχους επισκέπτες.

Η Ήπειρος συνδυάζει ακόμη διαφορετικές μορφές διασκέδασης και αναψυχής, ψυχαγωγίας και πολιτιστικής ζωής, χάρη ακριβώς στη γεωγραφική ποικιλία (Ζαγοροχώρια - Κόνιτσα - Μέτσοβο - Τζουμέρκα - Παραμυθιά - Φιλιάτες - Σούλι

κ.λ.π) και τα πλούσια οικολογικά ενδιαφέροντα, επιτρέποντας στον επισκέπτη να αντλήσει όλα τα οφέλη.

4.3 Προτάσεις

Στη σημερινή οικονομική αλλά και κυρίως πολιτική κρίση που αντιμετωπίζουμε, είναι φανερό πως απαιτείται νέα αντίληψη χωροταξικού και κατ' επέκταση αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας και των περιφερειών της. Το μεγαλύτερο πρόβλημα της Ελλάδας σήμερα δεν είναι οικονομικό, με τη στενή έννοια του όρου, αλλά πολιτικό, καθώς λόγω πολιτικών αδυναμιών δεν λαμβάνονται αποφάσεις. Ο θεσμός του «Καλλικράτη», ο οποίος αποτελεί και τη μεγαλύτερη μεταρρύθμιση από τη σύσταση του νεοελληνικού κράτους, μπορεί να οδηγήσει τις περιφέρειες να διασώσουν τη χώρα, με τη δική τους ανάπτυξη και τη δυνατότητά τους να βγούν στο διεθνές τοπίο αυτοδύναμα, αυτοτελώς και αυτοβούλως, υπηρετώντας την εθνική πολιτική και την εθνική στρατηγική.

Τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιφέρεια Ηπείρου συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Πληθυσμιακή συρρίκνωση και γήρανση
- Εμφάνιση ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων
- Υψηλή εξάρτηση της οικονομίας από τον τομέα των δημοσίων υπηρεσιών και τον ελλιπώς οργανωμένο πρωτογενή τομέα
- Ιδιαίτερα χαμηλό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν συγκριτικά με τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Ύπαρξη έντονων διαπεριφερειακών διαφορών μεταξύ των Π.Ε. της Ηπείρου και μεταξύ των αστικών κέντρων και υπαίθρου
- Ύπαρξη ζωνών που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον παραθαλάσσιο – θερινό τουρισμό μέσης ποιότητας, με χαμηλή πληρότητα και προσέλευση αλλοδαπών διανυκτερεύσεων
- Έλλειψη σιδηροδρομικού δικτύου και ανεπαρκείς αερομεταφορικές υποδομές.

Βάσει των παραπάνω, το αναπτυξιακό όραμα της περιφέρειας μπορεί να επιτευχθεί θέτοντας στρατηγικούς στόχους και κατευθυντήριες αρχές που αφορούν:

- Στην προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης της περιοχής.
- Στην αναβάθμιση της διοικητικής ικανότητάς της.
- Στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες.
- Στην ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση των οικονομικών πόρων του Οργανισμού της Περιφέρειας.

Με βάση την υφιστάμενη κατάσταση, την καταγραφή των αναγκών και των βασικών προβλημάτων και συνεκτιμώντας τις δυνατότητες καθώς και τα πλεονεκτήματα της συγκεκριμένης περιφέρειας προτείνονται τα ακόλουθα:

Όσον αφορά τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα:

- Δημιουργία βιολογικών προϊόντων ζωικής και φυτικής παραγωγής τα οποία θα έχουν σήμα για προϊόντα ιδιοτυπίας (*Ειδικά Παραδοσιακά Προϊόντα Εγγυημένα*) δημιουργώντας το Ηπειρωτικό Καλάθι Προϊόντων.
- Περαιτέρω καθετοποίηση της κτηνοτροφικής παραγωγής, διεύρυνση του μεριδίου αγοράς εκτός τόσο Περιφέρειας όσο και Ελλάδος, βάσει της υψηλής ποιότητάς τους.
- Αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, προσέγγιση νέων αγορών εκτός συνόρων και ανάπτυξη νέων ποιοτικών προϊόντων.
- Ανάπτυξη αγροτικών υποδομών στους τομείς των εγγειοβελτιωτικών έργων, των αδειοδοτήσεων και του εξηλεκτρισμού.
- Δημιουργία συνεταιρισμών εργασίας και κατάλληλη επάνδρωσή τους προκειμένου να επιτευχθεί ορθολογική διαχείριση των δασών.
- Κινητοποίηση ανθρώπινου δυναμικού για αλλαγή νοοτροπίας μέσω προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, εξειδίκευσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας και δημιουργίας συνεργατικών συμπράξεων.
- Δημιουργία μονάδων τυποποίησης γαλακτοκομικών προϊόντων, κηπευτικών, φρούτων κ.λπ.

Οι προτάσεις για τον τριτογενή τομέα συνοψίζονται σε:

- Δημιουργία περιβάλλοντος παροχής υψηλού επιπέδου υπηρεσιών υγείας προκειμένου η περιφέρεια να καταστεί πρότυπο κέντρο αναφοράς για την υγεία στη Δυτική Ελλάδα.
- Ενίσχυση του εμπορίου λόγω της πλεονεκτικής γεωγραφικής θέσης της Ηπείρου προς τη Δυτική Ευρώπη.
- Βελτίωση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών προκειμένου η Ήπειρος να καθιερωθεί ως τουριστικός προορισμός 4 εποχών.
- Στοχευμένη προβολή, προώθηση και διάδοση του τουριστικού προϊόντος της Ηπείρου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Ακολουθώς παρατίθενται οι προτάσεις για το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον και τη χωροταξία της Ηπείρου:

- Επάνδρωση του Φορέα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών όπου αυτό απαιτείται.
- Έναρξη των διαδικασιών αναθεώρησης – επικαιροποίησης του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης δεδομένου ότι το υφιστάμενο πλαίσιο συντάχθηκε περίπου μια πενταετία πριν

τη σύνταξη του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού.

- Θεσμοθέτηση του Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προγράμματος Προστασίας Περιβάλλοντος Ιωαννίνων.
- Θεσμοθέτηση των υπόλοιπων ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ των ΟΤΑ της περιφέρειας.
- Θεσμοθέτηση Ειδικών Οικονομικών Ζωνών και η δυνατότητα τιτλοποίησης των επιφανειών μέσω του θεσμού των τίτλων επιφανείας καθώς και αποτελεσματικών εγγυοδοτικών μηχανισμών.
- Δημιουργία και κατασκευή Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) που θα καλύπτουν τις ανάγκες των νομών της περιφέρειας Ηπείρου. Σημειώνεται ότι, κατά τις μελέτες που θα εκπονηθούν για τα συγκεκριμένα έργα θα πρέπει να συνεκτιμηθεί το φαινόμενο ρύπανσης πηγής το οποίο συσχετίστηκε με τη λειτουργία σε φάση «δοκιμαστικής λειτουργίας» του γειτνιάζοντος ΧΥΤΑ που βρίσκεται στην περιοχή Πλάτωμα.
- Επιδίωξη των περιφερειών να εγκλωβίσουν το χωροταξικό σχεδιασμό στον αναπτυξιακό σχεδιασμό σε απόλυτη διαβούλευση με όλους τους φορείς και τους κατοίκους της και μέσω της επίσπευσης των διαδικασιών επεξεργασίας προγραμμάτων και μελετών και με τη δυνατότητα άμεσης υλοποίησης των έργων με το σύστημα της αυτοχρηματοδότησης. Για να γίνει αυτό εφικτό και αποδοτικό, θα πρέπει τα χρήματα που θα προέλθουν από το ΕΣΠΑ να χρησιμοποιηθούν για τη μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων και κυρίως για έργα υποδομής.

Σχετικά με τις υποδομές προτείνονται τα ακόλουθα:

- Επίσπευση των διαδικασιών για την ολοκλήρωση της Ιονίας Οδού.
- Επέκταση της Ιονίας Οδού Ιωάννινα – Κακαβιά το οποίο βρίσκεται σε κατάσταση μελέτης και αν ξεκινήσει στα μέσα αυτής της δεκαετίας ίσως να ολοκληρωθεί μέχρι το 2020.
- Υλοποίηση των αναγραφόμενων στο ΦΕΚ Δ' 96/13.02.2006 όσον αφορά το επαρχιακό δίκτυο για τη περιφερειακή ενότητα Ιωαννίνων καθώς και στα ΦΕΚ Α' 47/08.02.1956, Β' 293/17.04.1995 και Β' 2227/20.11.2007 για το επαρχιακό δίκτυο των περιφερειακών ενοτήτων Πρέβεζας, Άρτας και Θεσπρωτίας.
- Εκπόνηση σχετικών μελετών για την ανάπτυξη σιδηροδρομικού δικτύου.
- Επίσπευση των διαδικασιών για την ολοκλήρωση των έργων στο λιμάνι Ηγουμενίτσας και στο αεροδρόμιο Ιωαννίνων.
- Δημιουργία Εταιρείας Παροχής Αερίου (Ε.Π.Α.)

4.4 Συμπέρασμα

Η αναπτυξιακή προσπάθεια επικεντρώνεται στην προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, στη στήριξη της επιχειρηματικότητας, στο ανθρώπινο κεφάλαιο, στην απασχόληση και στην κοινωνική συνοχή, στον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης, στην προστασία του περιβάλλοντος, στην ολοκλήρωση των αναγκαίων υποδομών, στο σεβασμό και στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Κεντρικό στοιχείο της αναπτυξιακής στρατηγικής αποτελεί η περιφερειακή διάσταση και εξειδίκευση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών Περιφερειών είναι εξέχουσας σημασίας για τη χώρα. Για την επίτευξή της απαιτούνται σημαντικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην οικονομία κάθε Περιφέρειας. Το μέλλον κάθε ελληνικής Περιφέρειας εξαρτάται από την ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού ιστού της, η οποία συνδέεται άμεσα με τις επενδύσεις σε κλάδους παραγωγής, που είναι εκτεθειμένοι στον εθνικό και διεθνή ανταγωνισμό.

Στόχος των πολιτικών που υιοθετούνται είναι η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων ολόκληρης της χώρας και των Περιφερειών της, η επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και η αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου κοινοτικού όρου για την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών χωρίς αποκλεισμούς, με ταυτόχρονη άμβλυνση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων.

Από τις εν λόγω πολιτικές, άμεσα ωφελούνται αυτοί που θα επιδοτηθούν για μια επένδυση, για τον εκσυγχρονισμό της επιχείρησής τους, για το ερευνητικό τους έργο, για τις μεταπτυχιακές τους σπουδές, για την κατάρτιση και εκπαίδευσή τους, για την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, για την αγορά ηλεκτρονικού υπολογιστή, για την εξοικονόμηση ενέργειας, για προσφορά «βοήθειας στο σπίτι», για την εύρεση θέσης εργασίας κ.α.

Έμμεσα επωφελείται όλος ο πληθυσμός της χώρας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν τα έργα συγκοινωνιακών υποδομών που μας πάνε ταχύτερα και με ασφάλεια στον προορισμό μας, προστασίας του περιβάλλοντος, ύδρευσης, αποχέτευσης, και αντιπλημμυρικής προστασίας, οι νέες σύγχρονες νοσοκομειακές κλίνες, τα έργα ανάδειξης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς σε μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία κλπ., τα έργα αναπλάσεων σε πόλεις, χωριά και γειτονιές καθώς και η δημιουργία σύγχρονων σχολείων και ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, κ.ά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Albrechts, L. (2004), Strategic (spatial) planning re- examined, Environment and Planning B, Σεπτέμβριος, τόμ. 31, τεύχ. 5, σσ. 743- 758.
- Albrechts, L. (2003), Reconstructing decision- making: planning versus politics, Planning Theory, Νοέμβριος, τόμ. 2, τεύχ. 3, σσ. 249-268.
- Albrechts, L. (2001), From traditional land use to strategic spatial planning, στο Albrechts, L., Alden, J., Pires, A. da Rosa, (επιμ.), The changing institutional landscape of planning. Aldershot, Ashgate.
- Albrechts, L. (2001), In pursuit of new approaches to strategic spatial planning, International Planning Studies, Αύγουστος, τόμ. 6, τεύχ. 3, σσ. 293-310.
- Ανδρικοπούλου, Ε. (2004), «Εδαφική Συνοχή και χωρική Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση», στο Ζητήματα χωρικής ανάπτυξης: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και πολιτικές, Γρηγόρης Καυκαλάς (επιμ.), Εκδόσεις Κριτική, σσ. 173- 212.
- Ανδρικοπούλου, Ε., Γιαννακού, Α., Καυκαλάς, Γ., Πιτσιάβα Μ. (2007), Πόλη & Πολεοδομικές Πρακτικές, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Κριτική.
- Βασενζόβεν, Α. (2002), Η δημοκρατικότητα του σχεδιασμού του χώρου και η αμφισβήτηση του ορθολογικού μοντέλου, Αειχώρος, τόμ. 1, τεύχ. 2.
- Beriatos, E. (επιμ.) (2002), Planning in Greece, Special Bulletin. ISOCARP, Αθήνα.
- Brenner, N. (2004), Urban governance and the production of new state spaces in western Europe, 1960- 2000, Review of International Political Economy, Αύγουστος, τόμ. II, τεύχ. 3, σσ. 447- 488.
- Γεράρδη, Κ. (1979), Εισαγωγή στη χωροταξία και στην αναπτυξιακή πολιτική, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα.
- Γεροδήμου, Ι. (2008), Διπλωματική εργασία με θέμα: «Ο ρόλος του τουρισμού στην οργάνωση του αγροτικού χώρου: Η περίπτωση των Τζουμέρκων του Νομού Ιωαννίνων», Αθήνα.
- Γιαννακούρου, Γ., Το θεσμικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα: Επίκαιρα διλήμματα και προκλήσεις για το μέλλον, Νόμος και Φύση, Φεβρουάριος 2008.
- Chiotinis, N., The request of sustainability and architecture as cultural paradigm, International Journal management of Environmental quality, Emerald Group Publisher, 2006, τόμ. 17, τεύχ. 5, σσ. 593- 598.
- Committee for Spatial Development (CSD) (1999), The European Spatial Development Perspective, Luxembourg, European Commission, σ. 82
- Crow, S. (2005), City Regions and Spatial Strategy in England, Paper for AESOP Congress. Vienna, 13- 18 Ιουλίου 2005, σ. 8.
- Darley, M. (2002), Benchmarking for strategic regional metropolitan plans, Journal of Irish Urban Studies, τόμ. 1, τεύχ. 2, σσ. 105- 11.

- Davoudi, S. (2007), Territorial Cohesion, the European Social Model and the Spatial Policy Research, στο Faludi, A. (επιμ.), Territorial Cohesion and the European Model of Society. Cambridge MA: Lincoln Institute of Land Policy, σσ. 81-103.
- Dematteis, G. (1994), Global and local geographies, στο Farinelli, K., Olsson, G., Reichert, D., (επιμ.), Limits of representation. Munich, Accedo, σσ. 199-214.
- ESPON Project 2.3.2., Governance of Territorial and Urban Policies from EU to Local Level, Final Report, 2005.
- ESPON Project 2.3.1., Application and Effects of the ESDP in member states (2004-06), 2005.
- EU Informal Ministerial Meeting on Urban Development and Territorial Cohesion (2007), The Territorial Agenda of the EU. Towards a More Competitive and Sustainable Europe of Diverse Regions. Leipzig, 24/25 Μαΐου 2007.
- European Commission (1997), The EU compendium of spatial planning systems and policies. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities (European Union, Regional Policy and Cohesion-Regional Development Studies), σ. 191.
- Giddens, A., Οι συνέπειες της Νεωτερικότητας. Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική, 2000.
- Graham, S., Marvin, S. (2001), Splintering Urbanism: networked infrastructures, technological mobilities and the urban condition. London, Routledge, σ. 47.
- Faludi, A. (2004), The European spatial development perspective and North-West Europe: application and the future, European Planning Studies, Απρίλιος, τόμ. 12, τεύχ. 3, σσ. 391- 408.
- Healey, P. (2002), Urban- Rural relationships, spatial strategies and territorial development, Built Environment (2002), Healey, P. (2002), τόμ. 28, τεύχ. 4, σσ. 331- 339.
- Healey, P. (1998), Building institutional capacity through collaborative approaches to urban planning, Environment and Planning A, 1998, τόμ. 30, σσ. 1531- 1546.
- Janin- Rivolin, U. (2005), Cohesion and Subsidiarity, Towards Territorial governance in Europe, Town Planning Review, 76 (1): σσ. 93-106.
- Καμχής, Μ. (2007), Η ενοποίηση του ευρωπαϊκού χώρου 1986- 2006. Ένα σχεδιαστικό εγχείρημα μεγάλης κλίμακας. Εκδόσεις Κριτική, σ. 300.
- Κουφάκη, Ι., Χωροταξικός Σχεδιασμός και περιοχές NATURA 2000, Νόμος και Φύση, Ιούνιος 2008.
- Κυβέλου, Σ. (2010), Από τη χωροταξία στη χωροδιαχείριση, Η έννοια του Στρατηγικού Χωρικού Σχεδιασμού και της Εδαφικής Συνοχής στην Ευρώπη, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

- Κυβέλου, Σ. (2003), Η έννοια της εδαφικής συνοχής και η διαχείριση του χώρου», στο Χώρος και περιβάλλον, Εκδόσεις ΤΟΠΟΣ και ΙΑΠΑΔ 2003, σσ. 133- 143.
- Κυβέλου, Σ. (2002), Χωροταξικός σχεδιασμός, χωροταξική επανασύνθεση και εργαλεία ανάλυσης στο φυσικό σχεδιασμό, Εκδόσεις ΤΟΠΟΣ, τεύχ. 17, Αθήνα, σσ. 147- 167.
- Κυβέλου, Σ. (1999), Διοίκηση, χώρος και βιώσιμη ανάπτυξη: δίκτυα υπηρεσιών και αστικά δίκτυα – δίκτυα πόλεων, στο Διοικητική Επιθεώρηση, τεύχ. 4, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, σσ. 183- 230.
- Kyvelou, S., Karaiskou, E., Urban Development through PPPs in the Euro-Mediterranean region, Management of Environmental Quality: An International Journal, τόμ. 17, τεύχ. 5, 2006. EMERALD Group Publishing Limited, σσ. 599- 610.
- Kunzmann, K. R. (2002), Creative planning in city regions: the European city between globalization, local identity and regional governance, στο Ministry of the Environment, Spatial Planning Department, Denmark (επιμ.), European Cities in a global era. Copenhagen, 14- 15 Νοεμβρίου 2002, σ. 44- 55.
- Μελισσάς, Δ. (2002), Θεμελιώδη Ζητήματα του Δικαίου της Χωροταξίας, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, σ. 283.
- Μπεριάτος, Η., Σημειώσεις Χωροταξίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2007.
- Οικονόμου, Δ., Τέσσερις προσπάθειες που απέτυχαν, Η Καθημερινή, 23/10/2005.
- Οικονόμου, Δ., Τα συστήματα χωροταξικού σχεδιασμού στον διεθνή χώρο σήμερα: Μια συγκριτική επισκόπηση, στο Γοσποδίνη Α (επιμ.), Διάλογοι για το σχεδιασμό του χώρου και την ανάπτυξη. Εκδόσεις Κριτική, 2008, σσ. 171- 198.
- Salet, W. (2002), Evolving institutions: an international exploration into planning and law, Journal of Planning Education and Research, Σεπτέμβριος 2002, τόμ. 22, τεύχ. 1, σσ. 26- 35.
- Salet, W., Gualini, E. (2007), Framing Strategic Urban Projects: Learning from experiences in Europe. London, Routledge.
- Tewdwr – Jones, M. (2004), Spatial planning: principles, practice and culture, Journal of Planning and Environment Law, τόμ. 57, τεύχ. 4.
- Tewdwr – Jones, M. (2003), Creating and shaping places with purpose, vision and pride, International Planning Studies, Φεβρουάριος 2003, τόμ. 8, τεύχ. 1, σσ. 3- 8.
- Τροβά, Ε., Κούτρας, Δ. (2001), Η κατασκευή του Ενιαίου Ευρωπαϊκού χώρου και η σύμβαση παραχώρησης δημοσίων έργων, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή.
- Zuindeau, B. (2007), Territorial equity and sustainable development, Environmental Values, τεύχ. 16 (2), σσ. 253- 268.

ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Εγνατία Οδός Α.Ε. www.egnatia.eu
- Εθνικό Τυπογραφείο www.et.gr
- www.espon-interstrat.eu
- www.espa.gr
- www.europa.eu
- Περιφέρεια Ηπείρου www.php.gov.gr
- Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, www.ypeka.gr
- www.ypodomes.com